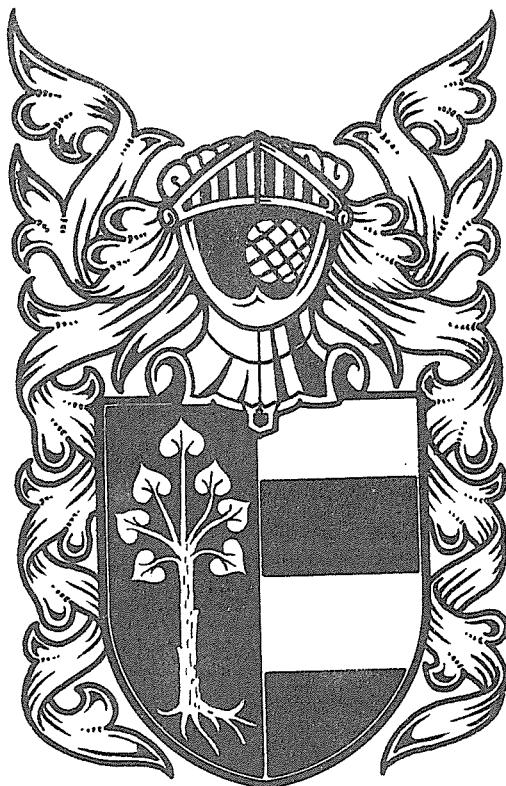

DŮM KULTURY ROH
KRÁLOVOPOLSKÉ STROJÍRNY BRNO

INFORMACE

GENEALOGICKÉ
A HERALDICKÉ

4
—
1984

Z ČINNOSTI KLUBU

Zájezd do Prahy.

Letošní jarní třídenní zájezd, který se uskutečnil ve dnech 28. - 30. dubna, byl opět věnován pražským památkám. První den si účastníci zájezdu mohli určit program podle svého zájmu. Druhý den jsme si společně prohlédli architekturu Pražského hradu, na níž také heraldici nalezli řadu erbů. Zvláště zaujala erbovní výzdoba síně zemských desek. Odpoledne následovala návštěva Vyšehradu. Prohlédli jsme si katakomby ve fortifikační části vyšehradské pevnosti, samozřejmě náhrobky významných osobností na zdejším hřbitově a archeologické vykopávky v kostele sv. Petra a Pavla.

Večer část členů zájezdu navštívila představení Divadla na Vinohradech. V poslední den zájezdu jsme podnikli procházku Starým Městem s odborným výkladem k jednotlivým domům, odpoledne pak projížďku novými sídlišti na okrajích Prahy.

Účastníci zájezdu kladně hodnotili odbornou úroveň, k niž zejména přispěli svými výklady manželé Pacákovi.

K.D.

Nové poznatky k rodokmenu Leoše Janáčka.

Na uvedené téma dne 18. září 1984 hovořila PhDr. Svata Přibáňová, vědecká pracovnice Moravského muzea v Brně. Nejednalo se jen o nové genealogické poznatky, ale přednášející shrnula všechny dostupné genealogické údaje doplněné biografiemi Janáčkových předků a názorně ukázala, jak zděděné rodové vlastnosti formovaly jeho umělecký osud. K tématu se rozpravidla bohatá diskuse svědčící o zájmu o Janáčkovu osobnost a dílo. Škoda jen, že přednáška nebyla tak hojně navštívěna, jak jsme u tohoto druhu přednášek zvyklí.

red.

Beseda ke knize Boje s dvouhlavou saní.

Před časem se na knižních pultech objevila zmíněná kniha doc. PhDr. Pavla Preisse, vědeckého pracovníka Národní galerie, která měla, jak můžeme soudit z komerčního úspěchu, značný čtenářský ohlas.

Z tohoto důvodu náš klub pozval doc. Preisse, aby násim členům zodpověděl jejich dotazy. Přednášející nás seznámil s prameny ke knize a okolnostmi jejího vzniku. Otázky členů samozřejmě směřovaly k ústřední postavě knihy - Františku Antonínu Šporkovi. Taktéž památky Kuksu vyvolaly zajímavou diskusi. Doc. Preisss dovedl velmi poutavě hovořit o hraběti Šporkovi a živě nastínit mentalitu šlechty v Čechách a na Moravě v první třetině 18. století. Účastníci besedy si odnášeli domů pěkný zážitek.

red.

ČLÁNKY A STUDIE

Hustopečské náhrobní kameny v Kloboukách.

Jiří L. Bílý - Bohuslav Souček

Starobylý kostel sv. Václava v Hustopečích, jehož presbytář pocházel z let 1512-1517 a věž z roku 1584, uchovával dlouhá léta ve svém interiéru náhrobníky erbovnických rodin a hustopečských měšťanů.

V důsledku vojenských operací v průběhu druhé světové války byla poškozena věž kostela, která se nečekaně dne 26.2.1961 ve 3,15 hod. zřítila na klenbu kostela. Celý objekt byl natolik narušen, že bylo rozhodnuto v roce 1964 kostel strhnout a vzácné památky umístit ve vhodných objektech. Z hromady sutin se také podařilo zachránit deset částečně poškozených náhrobních kamenů. Tyto byly znova zasazeny do vnější zdi kostela sv. Vavřince v blízkých Kloboukách, kde se nachází doposud.

Souboru hustopečských náhrobních kamenů byla nejednou věnována pozornost po stránce umělecko-historické, epigrafické, ale chybělo zpracování jejich heraldického obsahu. Z tohoto důvodu se autoři ujali úkolu zpřístupnit zde vytesané znaky s naznačením biografických a genealogických souvislostí.

1. Náhrobník Ondřeje Adama.

Jedná se o pískovcovou obdélníkovou desku o rozměrech 77 x 152 cm,¹⁾ která je zasazena do jižní vnější zdi kostela. Nachází se na pravé straně od vchodu do kostela jako první. Deska je bez okraje a dělí se na dvě části. Nahoře je vystouplá obdélníková nápisová deska zasazená do bohaté rolverkové kartuše. ²⁾ Na ní je latinský a německý nápis:

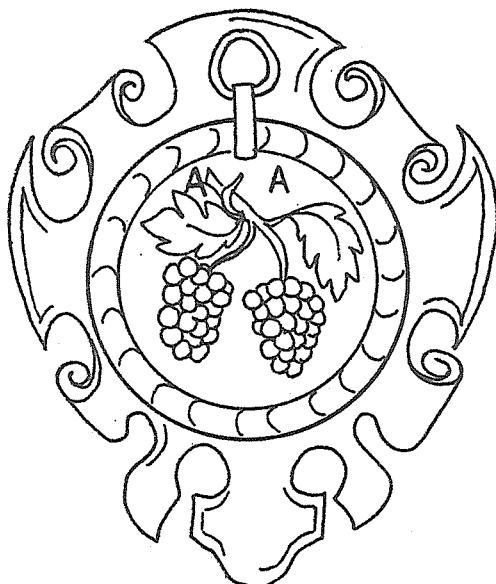
SAPIENTIA 16 CAP : TV./ ES DOMINE . QVI VITAE . / MORTIS.

HABES POTESTATEM / ET . DEDVCIS . AD . PORTAS / MORTIS .
ET . REDVCIS / Anno 1602 den Letzten Maii Zwischē / 11 vnd
12 vhr in der Nacht ist in Gott ver- / schiden der Ernveste
Ersame Weise Herr / Andreas Adam Burger vnd Raths . / freundt
alhie in Auspitz seines Alters 71 / Jar dem wolle Gott genedig
sein vnd ein fro- / lich Aufferstehung verleihen AMEN. ³⁾

Dole je opět bohatá roloverková kartuše, na níž je po-
ložen kruhový medailón nahore s očkem. V medailónu je vinná
větvíčka se dvěma listy a hrozny. Nad ní jsou písmena A A. ⁴⁾

Z obsahu nápisu na náhrobníku zjišťujeme, že Ondřej A-
dam se narodil kolem roku 1531. Byl hustopečským měšťanem.
V roce 1587 je uváděn jako člen staré hustopečské rady ⁵⁾
a jako radní je označen i na náhrobníku. Jeho potomek Pavel
Adam, hustopečský měšťan, je připomínán v nedalekých Židlo-
chovicích, kde zdědil podíl na domě č. 143 po dětech nebož-
tíka Václava Kevera. V roce 1632 pesteupil tento podíl ve vý-
ši 20 zl.p.mor. ma-
jitel domu Václa-
vu Kobližkovi. ^{5a)}

Dalším členem rodu
byl Bedřich Adam,
hustopečský radní,
kterému v roce 1647
biřic Rafael Wurm
údajně probodl no-
hu. ⁶⁾ Věc, v níž
městečko žádalo Br-
no o právní nauče-
ní, skončila zproš-
těním obžaloby Wur-
ma. V roce 1651 je
Bedřich Adam uvá-
děn jako člen "se-
dící" rady. ⁷⁾

O dalších členech rodu se dovídáme ze sporu o dědictví po hustopečském radním Václavu Gestrengovi (12.4.1655 - 20.2. roku 1660), jehož nevlastní sourozenci byli Tobiáš Adam a sestra provdaná za krejčovského mistra a hustopečského měšťana Jana Frydrycha.⁸⁾

Znamení uplatněné na náhrobníku nebylo zřejmě měšťanským znakem v pravém slova smyslu, ale spíše příležitostným znamením vytvořeným kameníkem. Jistoty nabudeme objevením pečetí některého z příslušníků rodu.

2. Náhrobník Jana Affa.

Jedná se o pískovecovou obdélníkovou desku o rozměrech 107 x 200 cm,⁹⁾ která je zasazena do vnější jižní zdi kostela. K lehké orientaci, náhrobník se nachází na pravé straně od hlavního vchodu jako sedmý v řadě. Ohrazen je vystouplou římsou, na niž druhá část nápisu a dvojitým oblým okrajem zdobeným akantovými vzory. Horní část náhrobníku je vyplněna první částí majuskulního německého nápisu:¹⁰⁾

MIT MIEH HAB ICH MEIN TAG BRA / CHT ZVE . ABER IN . C CHRISTO .
ICH / ... TRVE MEINS ALTERS EINE VND / DREISIG LAHR AYE .
DIESER WELDT / MEIN LBBEN WAHR SAYER VND SIE / S HAB ICHERE-
AHREN GLEICH ALS / ICH IN MEIN VATTERLANDT ZI / EHEN WOLT
IEZT ZV GOTTESH / ANDT AEIN SEEL GESCHIDEN VO / N DER ERDEN .
MEIN LEIB MVS . SCH / TAVB VND ASCHEN WERDEN EIN / WENIG TAG
WERDEN VERGEHEN / IM FREID WER ICH WIDER AVFERSCH / ... EN
REIN HATT MICH GEWA / ... EN CHRIS' I BLVDT LOST MICH / ... T .
MEIN TODT BEWEINEN / ... IN GOT VND IST / WOL.../ IN DER
HELLEN GLVDT
...AHS VERWANTER ALHIE DEM GOTT MEINE FROLICHE AVFERSHTEHVNG
FERLEIH AMEN / ANNO NDER / ACH ... HSTIN . GOTT SALI-
GLICH ENTSCHLAFENDER ERSAME HERR HANS AFF¹¹⁾

V dolní části ve vysokém reliéfu je oválný štit vytvořený bodovcem, zasazený do bohaté roloverkové kartuše. Nad kartuší je uprostřed růžice, po stranách maskaroni, kteří u ústech drží rostlinný pletenec vinoucí se směrem dolů a

ho rodu nesoucího příjmení Opice.¹⁴⁾ Příbuzným zemřelého byl Bedřich Aff, který je v roce 1651 uváděn jako člen hustopečské městské rady.¹⁵⁾

3. Náhrobník Jana Heyndla a jeho manželky Ludmily.

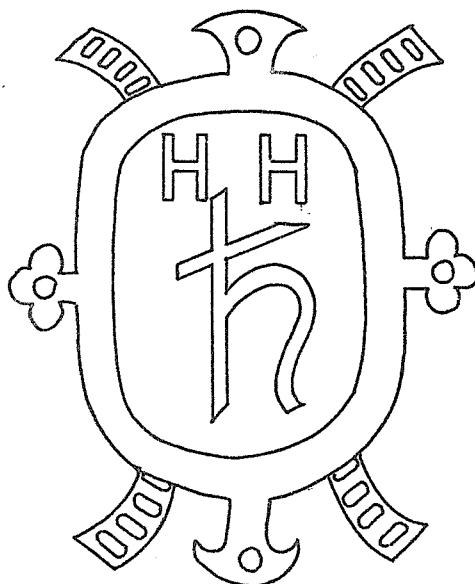
Jedná se o obdélníkovou desku z načervenalého mramoru o rozměrech 86 x 180 cm¹⁶⁾, která je zasazena do vnější jižní zdi kostela. Nalezt ho lze na pravé straně od hlavního vchodu, kde je jako druhý v řadě. Náhrobní deska je ohrazena vystouplou římsou. Nahoře je nápisová obdélníková deska zasazená do jednoduché kartuše. Dole je větší nápisová deska ozdobená pouze nahoře uprostřed dvěma svinutými konci pásky. Nápis napsaný frakturou zní:

zako-nčený vždy po jednom hroznu vína.
Ve štitě je vpravo otočená dřepící opice, která v rukách drží svůj ocas.¹²⁾
Jedná se o mluvící znak, něm. der Affe-opice.

Ze zachovalého nápisu se pouze dovidáme, že Jan Aff byl hustopečským měšťanem a zemřel ve svých třiceti letech. Genealogická souvislost s některým rodem uváděným Pilnáčkem¹³⁾ zatím chybí. Pochybná je možnost zářadit Jana Affa do některé-

Ich lige vnd Schlaff gantz Frejden / psalm : 4 : vnd erwartt
der Frolichen auferstehung / Ich bin die Auferstehung vnd
das leben wer an mich / glaubt der wird leben ob er gleich
sturbe. Joh : II . Anno 1565 Den erichtag von procopij / ist
der Ersam weis herr hans heyndl gew / esner burger alhie zu
Aushpitz von dieser / welt in Gott worschiden vnd ligt alda /
begraben sampt seiner Hausfraw Lid- / milla Gott der allmeh-
tig sei ihnne ge- / nedig vnd barmhertzig : Amen. 17)

Uprostřed náhrobního kamene je kruh po bocích a dole s
uchy. V horních segmentech jsou andělíčci,¹⁸⁾ dole vlevo

lebka položená na kosti,
vpravo přesýpací hodiny.
V kruhu se nalézá jedno-
duchá oválná kartuše ja-
koby vytepaná z plechu.
V ní je měšťanská mer-
ka v podobě minuskulní-
ho písmene "h", jehož
dřík je přetržen krát-
kou šikmou příčkou. Nad
dříkem po stranách jsou
písmena H. ¹⁹⁾

O Janu Heyndlovi
máme jen ty zprávy, kte-
ré se zachovaly na ná-
hrobníku podle nichž byl
hustopečským měšťanem.

V roce 1565 zemřel on i

jeho manželka Ludmila.²⁰⁾

Jeho potomkem byl snad

Levi Hanidl uváděný v

roce 1587 jako člen staré hustopečské městské rady.²¹⁾

4. Náhrobník (respektive epitaf) Aničky dcery Matouše Jemnického z Ořešína.

Jedná se o obdélníkovou desku z bílého mramoru o rozměrech 97 x 98 cm²²⁾, která je zasazena do vnější jižní zdi kostela pod věží. Náhrobník se nalézá vedle vchodu do věže.²³⁾ Při zřícení kostela byla rozbita horní část náhrobní desky, kde byl podle Hosáka²⁴⁾ tento nápis: DEN 6. TAG OKTOBRIS ANNO 1 . 5 . 8 . 4 . IST IN GOTT VERSCHIDEN . DES . ERNVESTEN HERRN MATHES GEMNICZKY VON WORZESHIN DER ZEIT AMBTMAN

DER KÜNIGEN CLOSTER IN
DER ALT BRYN LEIBLICHES
TÖCHTERL ANISCHKA.²⁵⁾

V zachovalé dolní části je vpravo otočená klečící dívka se sepnutýma rukama, která se modlí u kříže s Kristem. U paty kříže je lebka a podní znak. V renesančním štítu na kosmém pruhu kráčí lev, který je nahore a dole doprovázen lilií.

Jedná se o málo známou erbovnickou rodinu.²⁶⁾

Matouš Jemnický z Ořešína (Vořešína) byl úředníkem starobrněnského kláštera. Delší dobu působil v Hustopečích, jak o tom svědčí pamětní deska z roku 1587.²⁷⁾ Rod, jak se o tom blíže zmíníme u náhrobníku Jakuba a Ondřeje Taubenbergrových, zřejmě vymřel na přelomu 16. a 17. století.

5. Náhrobník Fabiána Rabla.

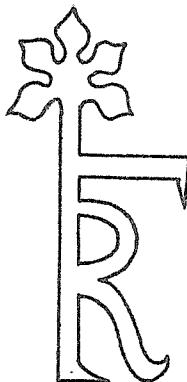
Jedná se o obdélníkovou desku z bílého mramoru o rozměrech 100 x 200 cm²⁸⁾, která je zasazena do vnější zdi

lodi kostela. Můžeme ji vidět na pravé straně od hlavního vchodu, kde jako třetí v řadě. Deska je bez okraje. Horní část vyplňuje oblouk, na němž je první řádek nápisu. Oblouk je vyzdoven lasturou. V oblouku stojí starší částečně holohlavý muž s plnovousem (zemřelý) mající pravci položenou na prsou a levicí, v niž drží rukavici, se opírá o knihu položenou na desce stolu. V dolní části na přední straně stolu je nápisová deska zasazená v kartuši s rostlinnými motivy.
29)

Nápis kapitálou zní: AETATIS . SVE . 63 / nápis na oblouku/ ANNO . 1 . 5 . 9 . 7 . DEN . 26 . DEC / EMBRIS . IST DER . ERSAME . / VNND NAMHAFT HERR . / FABIAN . RABL . BVRGER . VND / RATSFRAINDT . ALHIER . IN . / SEL-
NER . PRIMATOR . AMBT . / IN GOTT .
SEELIGCH . ENTS / HLAFFEN SEINE /N/
SEELEN / DER . ALLMECHTIG /GO/TT. /
WOLLE GENEDIG VND BARM / HERZIG SEY
VND EIN FROL / ICH VRSTEND GEBEN
AMEN
30)

Segmenty oblouku po stranách tvoří trojúhelníkové rolverkové kartuše. V levé kartuši je měšťanská merka v podobě pětilístku, jehož stonk tvoří dřík pro větší písmeno "F" a menší písmeno "R". Pravá kartuše je prázdná.
31)

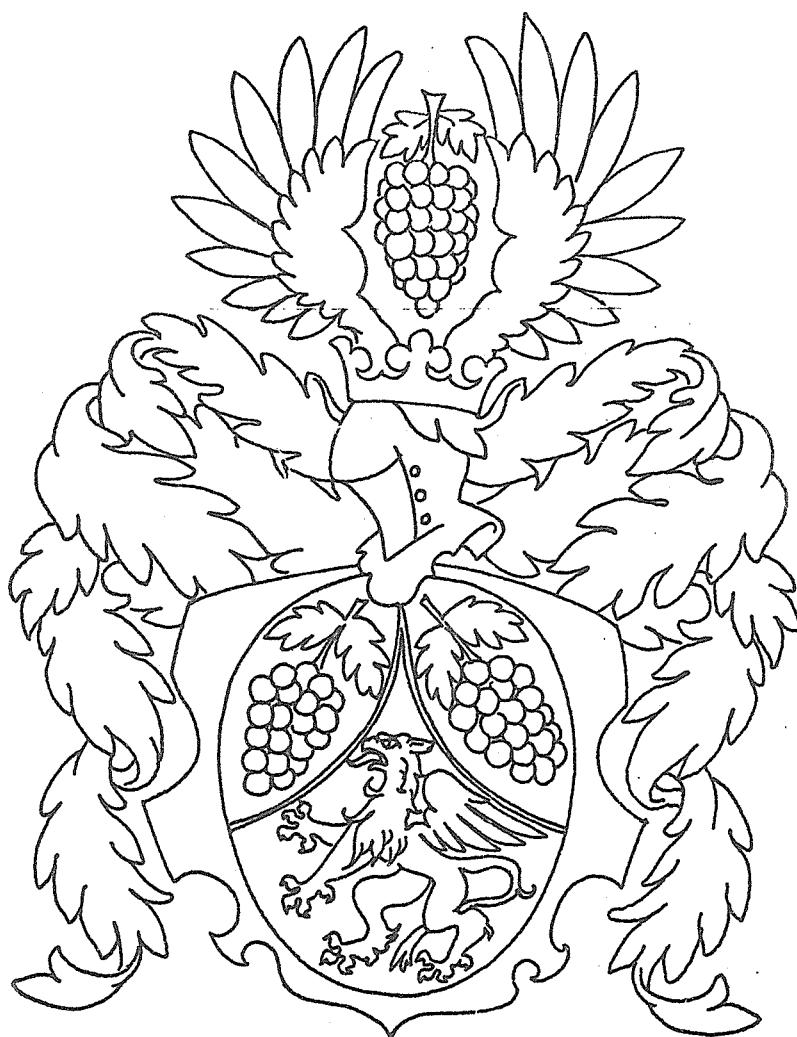
Z nápisu na náhrobníku se dovídáme, že Fabián Rabl se narodil kolem roku 1534. Zemřelý patřil mezi významné hustopečské osobnosti. Jako hustopečský starší purkmistr je uváděn již v roce 1587.
32) Umírá dne 26.12.1597.

6. Náhrobník Daniela Schaczla ze Staroviček.

Jedná se o obdélníkovou desku z bílého mramoru o rozměrech 92 x 192 cm
33), která je zasazena do vnější jižní zdi lodi kostela. Můžeme ji nalézt na pravé straně od hlavního

vchodu, kde je jako čtvrtý v řadě. Deska je ohrazena vy-
stouplou římsou a skládá se ze dvou částí.

V horní části je bohatá roloverková kartuše v rozích s
mohutnými volútami. Uvnitř kartuše je jakoby ohrnutá na o-

kraji vykrojená do vzorů. V oválném prostoru se nachází znak skládající se z oválného štítu zasazeného do kartuše. Štít je dělený prohnutou povýšenou špicí. Po bocích je po jednom hroznu vína s dvěma listy. Ve špicí je vpravo otočený vzpřímený gryf. Na štít je postavena vpravo otočená korunovaná kolčí přilba s přikryvadly akantového tvaru. Za klenot jsou otevřená křídla, mezi nimiž je hrozen vína jako na štíť.

V dolní části je nápisová deska zasazená v rolycerkové kartuši. Na ní je nápis frakturou: Anno - 1 . 5 . 8 . 9 . Den . 7 . / februari ist in gott ver: / shiden der ernvès : vnnd / furneme her Taniel scha : / czl von klain starwicz bur : / ger/r/ in auspicz dem gott : / wol genadig vnnd ba: / rmherczig sein. 34)

U této osoby vzniká otázka, zda byl erbovníkem, či prostým měšťanem. Náplň znaku i označení z Malých Staroviček (pokud to není domicil, ves blízko Hustopečí) by spíše nazvědčovaly první možnosti. Na druhé straně Daniel Schaczl ještě v roce 1587, kdy je uváděn jako člen hustopečské městské rady, 35) neužívá predikát. Také v literatuře jsme se s touto rodinou nesetkali. 36)

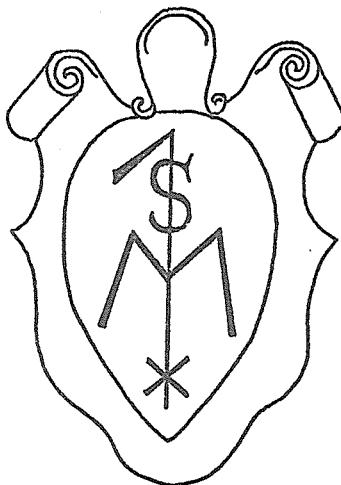
7. Náhrobník Michala Scharbendra a jeho manželky Magdaleny.

Jedná se o pískovcovou desku o rozměrech 107 x 200 cm 37) která je zasazena do vnější zdi kostela. Náhrobník najdeme na pravé straně od hlavního vchodu, kde je jako šestý v řadě. Deska je bez zachovalého okraje a skládá se ze čtyř nápisových desek. 38) Nejhořejší nápisová deska je obdélníkového tvaru s prohnutými boky, které jsou vyplněny akantovými rozvilinami. Nápis ohrazený vystouplou římsou zní: Anno . dni . 1 . 5 . 7 . 8 . den . 9 . tag . / mai . ist . in . got . seliglich . Entch / lafen . der . Ersam . weis . Hér . Mich / el . scharbender . Bvrger . alhie / seine . seel . lebt . in got . ewigklich . a. /

Pod ní je další deska ohrazená vystouplou římsou za

současného stavu s dvěma otvory a to vlevo nahoře a vpravo dole. Nahoře uprostřed je štít mandlového tvaru zasazený v jednoduché rovverkové kartuši. Ve štítě je měšťanská merka v podobě vzhůru postavené skoby s ramenem vpravo, která je

dole zakončena malým ondřejským křížkem. Na skobu je dole postaveno písmeno M a nahoře písmeno S. Pod znakem je jakoby rozvinutý pergamen, na kterém je latinský nápis kapitálou: IN MANVS . TVAS / DOMINE . COMENDO / SPIRIRVM . MEVM ./ REDEMISTI . ME DE/ VS . VERITATIS .

Další deska je vystouplá po bocích s akantovými rozvilinami a nese německý nápis frakturou:
Anno . Dni . 1 . 5 . 67 . den .
II . tag . avrili / ist . in .
Got . seliglich . Entschlafen .
die / Tugentsam . fraw . magdalena . des . / Her . Michel .
scharbender . havsfraw / Irer .

selen . got . genade . amen .

Dolní nápisová deska je ohrazena vyrytým okrajem a nese nápis kapitálou : PECCAVIMVS . DNE . CVM . PATRIBVS ./ NOSTRIS . MISERERE . NOBIS . PROPT / ER . SECVNDVM . MAGNAM . / MISERICORDIAM . TVAM . 39)

Z nápisu na náhrobníku se dovíráme, že Michal Scharbender byl hustopečským měšťanem. Dne 29.6.1566 je uváděn jako hustopečský přísežný perkmistr.⁴⁰⁾ Jeho manželka Magdaléna mu zemřela 2.4.1567 a on sám zemřel 9.5.1578. Jeho potomkem byl Jan Scharbender, který je v roce 1587 uváděn jako člen hustopečské městské rady. Dne 8.2.1593 se mu podeřilo od panovníka získat znak a predikát ze Šenštejna (von Schönstein).⁴¹⁾ Udělený znak se nápadně podobá znaku jiných hustopečských

erbovnických rodů (Jemničtí z Ořešína, Taubenbergerové z Taubenberka),⁴²⁾ s kterými byli Scharbenderové zřejmě v příbuzenském vztahu. V červeném štitu na kosmém černém pruhu kráčí ve směru břevna zlatý lev, který je nahoře a dole doprovázen růží (tinktury růží Pilnáček neuvádí). Na štit je postavena přílba s přikryvadly vpravo černo-zlatými, vlevo červeno-stříbrnými. Za klenot jsou otevřená křídla, pravé je kosmo červeno-stříbrné, levé šikmo černo-zlatě dělené.⁴³⁾

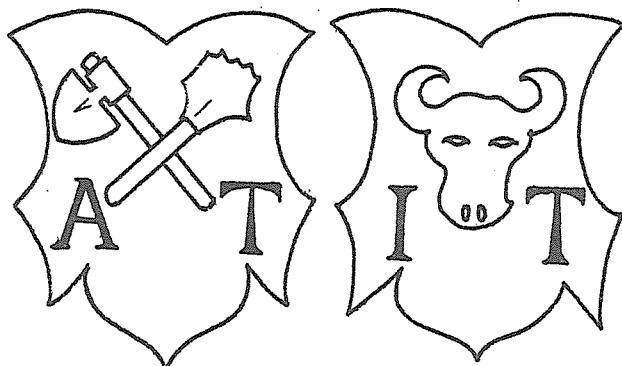
S rodem Scharbenderů se v Hustopečích setkáváme i v 17. století. Dne 5.4.1621 je připomínán Jan Scharbender (Scharbandter), který s předchozím bezpochyby není totožný.⁴⁴⁾ Dále se uvádí zde dne 18.12.1647 ranhojič Jiří Scharbender (Scharbendter, Scharwendter).⁴⁵⁾ Týž byl v roce 1651 členem hustopečské městské rady.⁴⁶⁾ Genealogickou souvislost má s uvedenými zřejmě brněnská měšťanská rodina Scharbenderů (Scharbandter), žijící zde v 17. století, z nichž pocházel Jan Scharbender, který je připomínán 18.2.1649.⁴⁷⁾

8. Nárobník Ondřeje a Jakuba Taubenbergerových.

Jedná se o obdélníkovou pískovecovou desku o rozměrech 85 x 165 cm⁴⁸⁾, která je zasazena do vnější jižní zdi lodi kostela. Nárobník lze nalézt vpravo od hlavního vchodu, kde je jako pátý v řadě. Deska je bez okraje, ten tvoří druhá část nápisu. Nárobní deska se dělí na dvě části. V horní části je nápisová obdélníková deska chráněná dvojí vystouplou římsou. Nahoře je římsa přerušena akantovou rozvilinou. Na ní je latinský nápis kapitálou: ANNO . DNI . 1 . 5 . 6 . 5 . / FERIA . 6 . ANTE NATALEM . CHRI . OBIT . HONE - / STVS . VIR . ANDREAS . TAVBE BERGER . CVIVS . ANIA . / VIVAT . DEO . / CHRISTI . MORS . VITA . NRA.

Dolní deska je chráněna profilovaným rámem nahoře s akantovou rozvilinou a na ní je kapitálou nápis: SIVE . VIVIMVS . SIVE . MORI- / MVR . DNI . SVMVS . / CONFIDUCIA . CHRISTI . AN- / ORVM . EST RESVRRECTIO / [M]ORTVORVM.

Pod nápisem jsou dva znaky, respektive dva renesanční

štity. V heraldicky pravém štítu je šikmo zkřížená vinařská motyka tzv. kopačka (nebo může jít o vinařský nůž) s rýčem. Dole u konců násad je vpravo písmeno A, vlevo písmeno T. V levém štítu je volská hlava.⁴⁹⁾ Po bocích hlavy je vpravo písmeno I, vlevo písmeno T.

Pod dolní nápisovou deskou je vystouplé pole, kde začíná druhá část nápisu, který potom pokračuje kolem okraje náhrobníku. Německý nápis frakturnou zní: Anno . dñi . 1 . 5 . (zde se měl dodatečně vyryt letopočet) . den . (zde datum) . tag . (zde měsíc) . ist . in . Got . verschide . der . ersa / weis . Her . Iacob . taubenberger . alhie / dem . got . gendig . sein . wol . amenn .
 ...er . er . nicht gehe . ins . gericht . mit . deinem . khnecht . den . fier . dich /endiger . gerecht / den . ich . weis . das . mein . ErLeser . lebt... (čtvrtá část nápisu je poškozena).⁵⁰⁾

Ondřej Taubenberger byl hustopečským měšťanem a zřejmě otcem Jakuba, který nechal náhrobník zhotovit. Jakubovo datum úmrtí zapomněli dědicové doplnit nebo byl pochován jinde. Jakub Taubenberger se připomíná v roce 1587 jako člen husto-

pečské staré městské rady. 51) Snad se jedná o téhož Jakuba nebo jeho potomka, který dne 14.1.1600 obdržel od císaře Rudolfa česky psanou erbovní listinu a predikát z Taubenberka. 52) Udělený znak se skládá ze zlatého štítu, kde na kosmém modrém pruhu kráčí v jeho směru zlatý lev, nahoře a dole od pruhu doprovázený modrou lilií. Na štít je postavena korunovaná kolčí přilba s modro-zlatými přikryvadly. Za klenot jsou otevřená orlí křídla, pravé modro-zlatě, levé naopak dělené, mezi nimiž je modro-zlatě půlená lilia. 53)

Znak po obsahové stránce je shodný se znakem Jemnických z Ořešina. Dá se předpokládat, že Jemničtí před rokem 1600 vymřeli a Jakub Taubenberger, zřejmě s nimi spřízněný, si vyžádal jejich znak, možná odlišný pouze v tincturách. Tím by se dala vysvětlit okolnost, že udělený znak obsahem nenavazuje na měšťanské znaky Taubenbergerů.

9. Náhrobník Kryštofa Vizingera z Vizovic a jeho manželky Uršuly rozené Hausoterové z Litovle.

Jedná se o obdélníkovou pískovcovou desku o rozměrech 90 x 121 cm 54), která je zasazena do vnější západní zdi lodi kostela po levé straně věže. Lze ji uvidět vlevo od hlavního vchodu do kostela. Deska je ohrazena vystouplou římsou. Nahore a dole jsou obdélníkové nápisové desky zasazené do rovverkových kartuší a nesou kapitálou vyrytý nápis:
ANNO . 1591 . DEN . 8 . OCTOBER . IN / SELIGLICHEN. ENDSCHLAFFEN DIE TVGENT- / SAME FRAW . VRSSVLA GEBORNE HAWSOTE- / RIN VONN DER . TLITTAV DES ERSAMEN . WE- / ISEN HERRNN CHRISTOFFEN WISINGER HA- / VSFRAW DER GOT GNDIG . VNND EIN FRÖLI- / CHE AVFFERSTEHVNG VORLEIHENN WOLLE.
ANNO 1614 DEN . II . MAY . IST . IN GOT / SELIGLICHEN END- SCHLAFFEN DER ERN- / VESTE ERSAME HERR CHRISTOFF WISINGER / VON WISOWITZ BVRGER . VND DES RATHS / DEROTZAIT GEWESENER PRIMATOR . ALHI / IN AVSCHPITZ LIGET AVCH ALDOBEGRABE / SEINNER ALTERS . 58 . IAR DEN GOTGENE SEW / 1615. 55)

V prostřední části náhrobní desky je rundace v podobě vavřínového věnce, v němž se nachází znak. Zbytek pole je vyplněn ozdobně se vinoucími šnúrami na konci se střapci. Znak se skládá z renesančního štítu s roloverkovými horními

rohy, prohnutými boky a vybíhající špicí. Je dělený, nahoře stojí vzpřímený gryf držící vodního šneka, dole kosmo položen týž vodní šnek. Na štít je postavena vpravo otočená kolčí přilba s točenici, monile a přikryvadly rozvilinového tvaru. Za klenot je vyrůstající gryf držící vodního šneka jako ve štítu. 56)

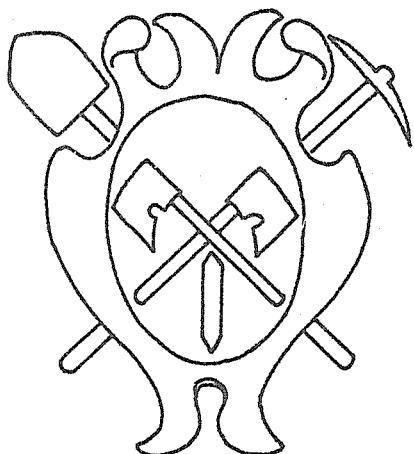
Podle nápisu na náhrobniku se Kryštof Vizinger narodil roku 1556. Byl hustopečským měšťanem a již v roce 1587 je uváděn jako člen městské rady.⁵⁷⁾ Jeho manželkou byla zmíněná Uršula Hausoterová z Litovle, která zemřela 8.10.1591. Kryštof Vizinger byl majitelem městanského domu na ulici Pánské (nyní Mrštíkova č. 14). Budovu zdobí portál s letopočtem 1594, znakem Vizingera a iniciálami K.W.Z.V.⁵⁸⁾ Pokud znak, iniciály a letopočet jsou současné, získal Kryštof znak a predikát dříve, než se soudilo, snad od nějakého palatina. Společenské vážnosti znaku a predikátu dodala panovnická erbovní listina z 18.5.1601.⁵⁹⁾ Podle ní měl štit černo-zlatě dělený, nahoře stojí vzpřímený zlatý korunovaný gryf držící želvu, dole je želva přirozených barev. Na přilbě s černo-zlatou točenicí a přikryvadly je týž gryf (zřejmě vyrůstající) se želvou.⁶⁰⁾ Znak na náhrobníku nám dokládá, že užíváný znak se odchyloval od znaku uděleného.

Kryštof Vizinger byl od roku 1600 až do své smrti 2.5. roku 1614 hustopečským primátorem. Pokud víme, měl dvě dcery, Zuzanu a Annu⁶¹⁾ a zřejmě jeho synem byl Martin Vincenc Vizinger z Vizovic, který byl sedm let (do roku 1634) poštmistrem, později komisařem dělostřelectva. Dne 8.3.1634 byl povyšen do rytířského stavu a byl mu polepšen znak.⁶²⁾ Udělený znak se skládal ze čtvrceného štítu. V prvním stříbeném poli je kůň, v druhém černém poli stojí vzpřímený zlatý korunovaný gryf držící z domku vylézajícího hlemýždě, v třetím zlatém poli je červená lilie a ve čtvrtém červeném poli stojí dělo přirozených barev s černou lafetou. Na štit je postavena přilba upravena s černo-zlatými a vlevo červeno-stříbrnými přikryvadly. Za klenot je vyrůstající gryf jako ve štítě držící kouli.⁶⁴⁾ Kůň v polepšeném znaku připomíná poštmostrovský úřad a dělo pochopitelně činnost obdařeného u dělostřelectva.

V roce 1638 je Martin Vincenc připomínán jako hejtman lichtenštejnského panství. Uvádí se při panství Moravský Krumlov. Tím zatím poznatky o erbovnické rodině Vizingerů

z Vizovic končí. V Hustopečích a okolí se vyskytuje měšťanští příslušníci rodu. Dne 28.5.1604 je uváděn Vavřinec Vizinger.⁶⁴⁾ V blízkých Starovičkách je připomínán dne 19.3.1635 Vincenc Vizinger.⁶⁵⁾ Též v Brně žije rodina Vizingerů, z níž brněnský měšťan a pekařský mistr Jan Vizinger zemřel před rokem 1658 a značnou peněžní hotovost po něm zdědil jeho švagr mlynář Jan Jiří Kager.⁶⁶⁾ Méně pravděpodobná je příslušnost k této rodině u brněnského městského trubače Karla Jakuba Wasingera (někdy je příjmení ve tvaru Wisinger), jehož znak je rozdílný.

10. Neznámý náhrobník.

ské) a v dolní výseči je olovnice.⁶⁹⁾ Na štit je postavena měšťanská koruna.⁶⁸⁾

Náhrobník zřejmě patřil některému z hustopečských řemeslníků. Podle tematiky znaku zřejmě patřil některému z tesářských mistrů.

Jedná se o obdélníkovou pískovcovou desku o rozměrech 80 x 159 cm⁶⁷⁾, která je zasazena do vnější zdi jižní strany lodi kostela. Pro lepší orientaci ji lze najít na pravé straně od hlavního vchodu, kde je jako osmá v řadě. Velkou část náhrobníku vyplňuje nápisová deska zasazená do kartuše s rotlinnými motivy.

Nápis je zcela nečitelný.⁶⁸⁾

Ve spodní třetině je oválný štit zasazený do kartuše, v něm jsou šikmo zřízené sekypy (zřejmě tesářské) a v dolní výseči je olovnice.

Na štit je postavena měšťanská koruna.⁶⁹⁾

Závěr.

Znaky na hustopečských náhrobnících tvoří v podstatě průřez měšťanskou heraldikou přelomu 16. a 17. století. V této době se i na malém městě utváří sociální vrstva nejbohatších a nejvlivnějších měšťanů - erbovníků. Vnějším atributem jejich postavení jsou vyšší autoritou udělené znaky a predikáty. V Hustopečích, které ležely v bohaté vinařské oblasti, byl usazen značný počet erbovnických rodin. O tom nám svědčí i zachovalé náhrobníky Jemnických z Ořešína, Vizingerů z Vizovic, Taubenbergerů (později z Taubenberku), Scharbenderů (později ze Šenštajna) a k erbovníkům zřejmě patřila i rodina Schaczlů z Staroviček.

Sounáležitost této vrstvy byla posilována příbuzenskými svazky, které se v oblasti heraldiky obráží institucí erbovního strýcovství. Mezi hustopečskými náhrobníky jsme nenalezli takový doklad. Zato snaha užívat pokud možno starožitný znak vedla k tomu, že rodiny spřízněné se starým erbovnickým rodem, přejímaly jeho obsah do nově uděleného znaku nebo v případě vymření rodu si ho vyžádaly. Takto vznikaly filiace znaků jednotlivých erbovnických rodin. V Hustopečích tento jev můžeme dobře sledovat na starožitném znaku Jemnických z Ořešína, jehož tématika zřejmě inspirovala znak Scharbenderů z Šenštajna a znak Jemnických si vyžádali Taubenbergerové z Taubenberka.

Ať již znaky byly uděleny panovníkem nebo v jeho zastoupení některým z palatinů a právní dispozice erbovních listin byly jakékoliv, neměly nobilitační účinek. Jak je vidět z nápisů na náhrobnících, erbovníci se hrdě hlásili k městskému stavu.

Podle jejich vzoru i jiní bohatší a významnější měšťané užívali svobodně zvolené osobité znaky. Pokud obsahovaly takové znaky známení, které mohli přejímat i jejich potomci, byly dědičné. Tam, kde byly vytvořeny v návaznosti na povolání, častěji podléhaly změně. Příkladem může být heraldická výzdoba náhrobníku Ondřeje a Jakuba Taubenbergrových. Ondřej

Taubenberger užívá ve znaku vinařské symbole, avšak Jakub Taubenberger si volí znak připomínající řeznické řemeslo.

Jinak se i mnozí významnější měšťané spokojili s užitím merky, jak to vidíme na náhrobníku Fabiána Rabla, Michala Scharbendra či Jana Heyndla. Pro méně významné měšťany, zejména pro řemeslníky, je typické užití měšťanské merky či tzv. řemeslnického znaku, což byla málo osobitá varianta cechovního znaku užitého k reprezentaci určité osoby.

Soubor znaků na náhrobnících nám dokazuje, že heraldika měla své místo ve společenském životě na malém městě přelomu 16. a 17. století.

Poznámky:

- 1) Krajské středisko památkové péče a ochrany přírody v Brně (dále KSPPOP Brno), kartotéka ~~zpráv~~ ráných nemovitých památek, poř.č. 10 48 58. Zde jsou uváděny rozměry náhrobníku 78 x 153 cm.
- 2) Dokumentační archiv Genealogického a heraldického klubu v Brně (dále DA GK), ev.č. 114 (fotografie náhrobníku).
- 3) Dokumentační materiály katedry historie a archivnictví filosofické fakulty UJEP. Za umožnění studia autoři srdečně děkují doc. Miroslavu Flodroví, CSc. Dále se náhrobníky zabývá diplomní práce Evy Nečasové, Epigrafické památky okresu Břeclav, obhájená na filosofické fakultě UJEP v Brně v roce 1976, s.101-102 (dále zkracujeme Nečasová).
- 4) Další zmínky o náhrobníku v Státním oblastním archivu v Brně (SOAB), G 50 - Pozůstalost Augustina Kratochvíla, karton 4-5 (Vítězslav Houdek - Augustin Kratochvíl, Náhrobníky moravské od nejstarších dob do počátku 19. století, nedokončený rukopis), (dále Houdek-Kratochvíl); SOAB, E 67 matriky, děkanská matrika Hustopeče inv. č. 423 (dále DM 423); Městský národní výbor v Hustopečích, Materiály pro městskou kroniku, nestránkováno (dále MěNV Hustopeče, Materiály); Alois Gregor a kolektiv, Břeclavsko, Brno 1963, s. 445 (dále Gregor); Ladislav Hosák, Hustopečský okres,

Vlastivěda moravská, místopis II, Brno 1924, s.47
(dále Hosák); Vítězslav Houdek, Stručný popis historických a uměleckých památek na Moravě (kostely Hustopeče a Kurdějov), In: Časopis Matice moravské, roč.24, 1900, s.288-294 (dále Houdek); Marcela Svobodová, Příspěvky k soupisu moravských náhrobních kamenů, diplomní práce obhájená na filosofické fakultě UJEP v Brně v roce 1972, s.72 (dále Svobodová); Hustopeče - dějiny města, Hustopeče 1972 (dále Hustopeče); Gregor Wolny, Kirchliche Topographie von Mähren meist nach Urkunden und Handschriften, Brünn 1858, Brünner Diöcese, II. Band, 2 Abteilung s.98 (dále WKT); KSPPop Brno, poř.č. 1304.

- 5) Nečasová, op.c., s.78, D/1.
- 5 a) Jan Burk, Historie židlochovických domů a jejich držitelů za léta 1609-1791, Židlochovice 1936, s.152.
- 6) Archiv města Brna (dále AMB), Akta purkmistrovská (dále AP) 22.11.1647, stará signatura 1647 6/10, nová sign. k 1, f 6 (169-171).
- 7) Nečasová, op.c., s.79, D/2.
- 8) AMB, AP, stará sign. 1660, 10/2312, nová sign. k 10 f 10 91-152.
- 9) KSPPop Brno, kartotéka, poř.č. 10 48 61. Zde uvedeny rozměry 108 x 200 cm. Nečasová op.c. s.104 uvádí rozměry 107 x 201 cm.
- 10) DA GHK, ev.č. 110 (fotografie náhrobníku).
- 11) Nečasová op.c., s.104-105, B/10.
- 12) Další zmínky o náhrobníku Houdek-Kratochvíl op.c.; KSPPop poř.č. 1304; MĚNV Hustopeče, Materiály op.c.; Gregor op.c. s.445; Hosák op.c. s.47; Houdek op.c. s.290, Hustopeče op.c. 37; Svobodová op.c. 73; WKT op.c. B II, A 2, s.98.
- 13) Josef Pilnáček, Staromoravští rodové, Brno 1972 reprint s.257.
- 14) Jan Skutil a kol., Moravský a slezský genealogický slovník A-Be, Brno 1983, s.11. Pro úpnost uvádíme, že v ne-

dalekých Židlochovicích je v polovině 17. století majitelem domu Jiří Opicius. Viz též Burk op.c. s.109-110.

- 15) Nečasová, op.c. 78-79, D/2.
- 16) KSPPOP Brno, kartotéka, poř.č. 10 48 53 uvádí rozměry 86 x 177 cm. Nečasová op.c. 96-97 rozměry 86 x 177.
- 17) Nečasová op.c. 96-97, B/l.
- 18) Užito zde heraldické terminologie andělíček = hlavička anděla na spáncích s křídly. Viz František Zvolinský, Znaky moravských měst a městeček (*poznámky a doplnky*), sešit 2, Brno 1982, s.26-27.
- 19) DA GHK, ev.č. 113 (fotografie náhrobníku).
- 20) Další zmínky o náhrobníku Houdek-Kratochvíl op.c.; KSPPOP Brno, poř.č.1304; MěNV Hustopeče, Materiály, op.c.; Gregor op.c. s.445; Hosák op.c. s.47; Houdek op.c., Hustopeče op.c. 37; Svobodová op.c. 73; WKT op.c. B II, A 2, s.98.
- 21) Nečasová, op.c. s. 78, D/l.
- 22) KSPPOP Brno, kartotéka, poř.č. 10 48 55 uvádí rozměry 98 x 98 cm. Nečasová op.c. s. 99-100 rozměry 96 x 97 cm.
- 23) DA GHK nezařazené fotografie.
- 24) Hosák, op.c. s.47.
- 25) Nečasová op.c. s.99-100, B/4. Další zmínky o náhrobníku Houdek-Kratochvíl, op.c.; KSPPOP Brno poř.č. 1304; MěNV Hustopeče, Materiály, op.c.; Gregor op.c. s.445; Hosák op.c.s.47; Houdek op.c. s.289; Hustopeče op.c. s.37; Svobodová op.c. s.74; WKT op.c. B II, A 2 s.98.
- 26) Stejného názoru je i Pilnáček, Staromoravští rodové op. c. 299. Datum udělení znaku však zatím není známo.
- 27) Nečasová op.c. s.78 D/l.
- 28) KSPPOP Brno, kartotéka poř.č. 10 48 57.
- 29) DA GHK, ev.č. 111 (fotografie náhrobníku).
- 30) Nečasová op.c. s.101, B/6.
- 31) Další zmínky o náhrobníku DM 423, Houdek-Kratochvíl op.

- c.; KSPPop Brno poř.č. 1304; MěNV Hustopeče, Materiály op.c.; Gregor op.c. s.445; Hosák op.c. s. 47; Houdek op.c. s.290; Hustopeče op.c. s.37; Svobodová op.c. s.73; WKT op.c. B II, A 2, s.98.
- 32) Nečasová op.c. s.78, D/1.
- 33) KSPPop Brno, kartotéka, poř.č. 10 48 56 uvádí rozměry 90 x 200 cm, Nečasová op.c. s.100 uvádí rozměry 93 x 191 cm.
- 34) Nečasová op.c. 100, B/5. Další zmínky o náhrobníku DM 423; Houdek-Kratochvíl op.c.; KSPPop Brno, poř.č. 1304; MěNV Hustopeče, Materiály op.c.; Gregor op.c. s.445; Hosák op.c. s.47; Houdek op.c. s.290; Hustopeče op.c. s.37; Svobodová op.c. s.73; WKT B II, A 2 s.98.
- 35) Nečasová op.c. 78, D/1.
- 36) Upozorňujeme, že v literatuře je omylem uváděno jméno zemřelého jako Schark.
- 37) KSPPop Brno, kartotéka, poř.č. 10 48 62 uvádí rozměry náhrobníku 100 x 200 cm. Nečasová op.c. uvádí rozměry 87 x 178 cm.
- 38) DA GHK, ev.č. 112.
- 39) Nečasová op.c. 98-99, B/3.
- 40) AMB, Sbírka listin, mandátů a listů (dále SLMAL), listina vydaná v Hustopečích 29.6.1566. Příjmení uváděno ve tváru Scharwendter.
- 41) August v. Doerr, Der Adel der Böhmischen Kronländer Prag 1900, s.61. Údaj ze saalbuchu díl 12 a, pag.367.
- 42) Je možná i souvislost s rodem Černovských z Černovic. Viz Pilnáček, Staromoravští rodové op.c. s.188.
- 43) Josef Pilnáček, Neznámé rody a znaky staré Moravy, Brno 1983, s.137, rod č.551, Šerbender z Sonštejna.
- 44) AMB, SLMAL, listina vydaná v Hustopečích dne 5.4.1621.
- 45) AMB, AP, 18.2.1647, stará sign. 1647 8/137, nová sign. K 1 f 8 /312-342.
- 46) Nečasová op.c. s.79, D/2.

- 47) AMB, AP, 18.12.1649 , stará sign.1648 12/332, nová sign.
k 2 f 12 /221-234.
- 48) KSPPOP Brno, kartotéka, poř.č. 10 48 54.
- 49) DA GHK ev.č. 123.
- 50) Nečasová op.c. s.98, B/2. Další zmínky DM 423; Houdek - Kratochvíl op.c.; KSPPOP Brno poř.č. 1304; MĚNV Hustopeče, Materiály op.c.; Gregor op.c. s.445; Hosák op.c. s.47; Houdek op.c. s.290; Hustopeče op.c. s.37; Svobodová op.c. s.72; WKT B II, A 2 s.98.
- 51) Nečasová op.c. s. 78, D/l.
- 52) Doerr op.c. s.68, 296. Údaj ze saalbuchu díl 12 b, pag. 645, díl 89, pag. 176.
- 53) Pilnáček, Neznámé rody op.c. s.153, rod č. 624 Taubenberger z Taubenberku; Alois Přibyl, Neznámé rody několika českých a moravských vladických a erbovních rodů z 16. a 17. století. In: Genealogické a heraldické listy, řada II č.20, s.21.
- 54) KSPPOP Brno, kartotéka, poř.č. 10 48 59 uvádí rozměry náhrobníku 90 x 120 cm. Nečasová op.c. rozměry 102 x 131.
- 55) Nečasová op.c. Další zmínky o náhrobníku DM 423; Houdek-Kratochvíl op.c.; KSPPOP Brno poř.č. 1304; MĚNV Hustopeče, Materiály op.c.; Gregor op.c. s.445; Hosák op.c. s.47; Houdek op.c. s.289; Svobodová op.c. 74; WKT, B II, A 2, s.98.
- 56) DA GHK, ev.č. 150 (fotografie náhrobníku).
- 57) Nečasová op.c. s.78, D/l.
- 58) Nečasová op.c. s.81, A/l.
- 59) Doerr op.c. s.70. Údaj ze saalbuchu 12 b, pag.689.
- 60) Pilnáček, Staromoravští rodové op.c. s.147.
- 61) AMB, Sbírka rukopisů, rkp.č. 51, f.164-172 (kniha testamentů).
- 62) Doerr op.c. 115. Údaj ze saalbuchu díl 44, pag. 924 v.
- 63) Pilnáček, Staromoravští rodové op.c. 226-227.
- 64) AMB, SLMAL, list ze dne 28.5.1604.
- 65) AMB, SLMAL, listina ze dne 19.3.1635.

- 66) AMB, AP, stará sign. 1658 1/2103, nová sign. k 9 f 1 / 134-136.
- 67) KSPPOP Brno, kartotéka, poř.č. 10 48 60 uvádí rozměry 80 x 156 cm.
- 68) Nečasová op.c. Další zmínky o náhrobníku DM 423; Houdek-Kratochvíl op.c.; KSPPOP Brno, poř.č. 1304; MěNV Hustopeče, Materiály op.c. ; Gregor op.c. s.445; Hosák op.c. s.47; Houdek op.c. s.289; Svobodová op.c. s.74; WKT B II, A 2, s.98.
- 69) DA GHK, ev.č. 119 (fotografie náhrobníku).

Zajímavosti ze soupisu heraldických památek na okrese Brno-venkov.

A. B. Král

O významu heraldických náhrobních kamenů bylo již mnohé napsáno a proto je zbytečný obárnější úvod. V roce 1984 se provedla na okrese Brno-venkov revize nemovitých památek, mezi něž patří i náhrobní kameny. Počet náhrobníků na počátku našeho století a dneška byl konfrontován podle jednotlivých svazků Vlastivědy moravské. Okres Brno-venkov se skládá z bývalých soudních okresů Brno-okolí (venkov), Tišnov, Rosice, Velká Bíteš, Židlochovice, Ivančice a některých dalších, např. Pohořelice.

Již nyní, před konečným zhodnocením výsledků, dá se konstatovat, že část "Vlastivědu" evidovaných náhrobníků a náhrobků již zmizela, jiné však byly objeveny, např. v Nedlově, Rosicích či Kuřimi. I když v některých lokalitách k předpokládanému nálezu náhrobníků nedošlo, byly objeveny intenzivním pátráním informace mající význam pro moravskou heraldiku a genealogii. Takovým případem jsou Šlapanice.

V roce 1984 byla v kostele ve Šlapanicích kladena nová dlažba. Při této příležitosti byla oprávněná naděje, že bude nalezen heraldický náhrobní kámen z roku 1522, o kterém je písemná zmínka ve farní kronice asi v tomto znění: Za presbytářem je náhrobní kámen s nápisem zmizelým, čitelné je jen Léta Páně 1522. Zápis v kronice je z roku 1804. Kámen nebyl nalezen, ale byla otevřena krypta v lodi před triumfálním obloukem a ve zmíněné kronice jsme našli mápis, kdo byl v hrobce pohřben:

- 1733 Terezia Eufrosina Stverula à Dekenberg, ve věku 30 let, na svobodném Horním dvoru
1738 Eustach Becker z Dekenberka, pán Horního dvora, ve věku 30 let.
1738 Jan Kašnie (Kaschnitz) rytíř z Weinberku, pán na léně,

ve věku 70 let

1738 Anna Barbora vdova z Dekenberka, Horní dvůr, ve věku
25 let

1741 Maria Teresia vdova po Janu Kašnici, rytíři z Weinbergu,
60 let

1746 dp. Ant. Ignác Klenovský, farář, zemřel 17.11.1746

1754 dp. Ignác Sirczanský, farář 40 lety

1764 Joanes Guscheck kooperátor, zemřel 7.8.1763, 36 lety
Podle další zmínky je v téže lodi pod kruchtou jiná hrobka,
v níž byl pochován v r. 1741 zemřelý Jiří Univary (?) vexi-
llifer Hungarum (praporečník), zemřelý ve věku 60 let.

O rodině Becherů (Beckerů) z Dekenberku, brněnských nobilitovaných měšťanů, kteří vlastnili tzv. Horní dvůr ve Šlapanicích bylo podstatné (včetně znaku) napsáno např. Josefem Pilnáčkem. Snad lze doplnit, že ve farní matrice oddaných kostela sv. Jakuba v Brně jsou zapsány sňatky některých dalších členů z rodiny Becherů a to Lorence Beckera (Bechera) s Veronikou Langovou z r. 1684 (p.645). V roce 1687 byl oddán Pavel Becher s Evou Rosinou (p. 675), v roce 1686 Jan Becher s Annou Marií Reiding (p. 663) a v r. 1696 Tobiáš Becher s Reginou Klugarovou.

Jan Kašnice z Weinberku pocházel údajně z Klobouk a byl vlastníkem vinice Kašnice tamtéž (zatím neověřeno). P. Ignác Klenovský byl z rodu Klenovských z Klenovic a to dle průzimu vlastivědného pracovníka ředitele ZDŠ Karla Párala z Babic n./Sv., který se pochovanými zabýval v roce 1966, kdy dne 4.8.1966 bylo též do hrobky nahlédnuto. Tehdy bylo konstatováno, že dřevěné rakve byly v r. 1784 dle nařízení Josefa II. zasypány silnou vrstvou hlíny, která nebyla odhrnutá. Důvod byl asi pohře-b malého chlapce (ministranta), přibližně v době zákazu (1784 ?). Lze tedy na základě průzimu doplnit údaje o nobilitovaných Becherech (Beckerech) z Dekenberku, dále o rytíři Janu Kašnicovi z Weinberka.

Jan Kašnic (e) zasluguje podrobnější studie, jako Jiří Univary (?), uherský šlechtic, či Klenovský z Klenova, snad

ze starého českého rodu, žijícího na Moravě. Zatím nebylo nic bližšího zjištěno o praporečníku Univary (jak četl cit. Páral), není však vyloučeno, že se jedná o příslušníka rodu Udvarhely, z něhož Pilnáček uvádí Šimona Maxe Urdvahely, úředníka v nedalekém Slavkově v r. 1656-1661.

V roce 1981 byl náhodně při stavbě rodinného domku v Medlově, v místní trati V sadech, nalezen zachovalý náhrobní kámen (95 x 205 cm, tloušťka desky 20 cm) s legendou v němčině v horní části a ve spodní se znakem. (Jižní Morava, roč. 1981, sv.20). Z legendy plyne následující česky přeložený a vzhledem k poškození poněkud doplněný text:

"V červenci r. 1566 zemřel...šlechtic... (?) Branitzer (Bránický) z Maršovic a byl na tomto místě zvaném Rumpler (Pahorek?) mezi Medlovem ležícím pochován". Znění šlechtického hesla (přídomku), které je neúplné, bezpečně identifikuje spodní znaková část. Spodní polovici ohraňuje bohatý renesanční rámeček se zavíjeným rolverkem, v němž je ve vysokém relielu vymodelován znak zemřelého v plném znění podle soudobých heraldických zvyklostí. Štit je renesanční z vykrajaným a zavíjeným okrajem. V něm je podélná useknutá lipová větev (špalek) se dvěma suky, z ní vyrůstají tři dole spojené vějířovitě rozložené listy. Pod na obou stranách useknutým špalkem jsou tři pahorky vedle sebe, poněkud směřující šíkmo a podobající se trojvrší známého znaku Žerotínů. Nad štítem nakloněný kolčí helm s menile s kosočtvercovým přívěskem, z něhož vyrůstá jako klenot lipový špalek s lipovým trojlistem. Po obou stranách erbu jsou přikryvadla podoby stylizovaných akantových listů. Celkové umělecké a řemeslně dokonale pojednání výzdoby náhrobního kamene svědčí, že jejím autorem byl vynikající kameník, a to takové úrovňě, se kterou se v tomto oboru setkáváme jen zřídka a většinou jen u význačných a majetných rodů.

Rod Bránických (Bráničkých) z Maršovic je v podstatě znám. Pilnáček ve Staromoravských rodech uvádí, že vlastylka Martin Bránický obdržel dne 25. ledna 1538 císařským maje-

státem svůj znak a heslo a roku 1545 byl přijat se svými dětmi do moravského rytířstva. Z potomků se zmiňuje o synu Pavlovi, který po roce 1572 prodal mlýn zděděný po otci zvaný malešovský Janu Vachovi z Ořechoviček a Albrechtu Černohorskému z Boskovic, a to každému půl. Jan Branický z Maršovic byl hejtmanem židlochovického panství v letech 1595-1596 a v roce 1609 měl v Židlochovicích dům.

Zajímavé a nezvyklé je označení místa pohřbu medlovského Branického (ponecháme-li Pilnáčkovo čtení tohoto jména), Rumper Gebirge (poškozeno). Vlastivěda moravská, okr. Pohořelický uvádí u hesla Medlov pojmenování starých tratí z roku 1673 a mezi jinými též trať Rumper (Wiesler) Gebirge, která byla vinicí. Podle předběžného heuristického zkoumání autorem je trať V sadech, místo nálezu desky, totožná s tratí-vinicí Rumper. Konfigurace terénu, svah s plochým návrší, naznačuje původní existenci vinice a podle místního sdělení i nevylučuje možnost, že na návrší stávala původní tvrz, která snad v 16. či 17. století zcela zanikla.

Nález náhrobníku Martina Branického v Medlově v r. 1981, zakladatele tohoto rytířského rodu, je zahájením posloupné řady dalších náhrobních kamenů Branických pochovaných však v Židlochovicích. U některých jsou známy základní údaje, u jiných je legenda zničena. Dobře určitelný je kámen Sydonky Branické z Maršovic, zemřelé v roce 1592, pravděpodobně vnučky Martina Bránického. Dříve byl kámen umístěn na jiném místě, a to ve zdi bývalé kostelní věže původního zbořeného gotického kostela, která od 19. století stále zastává jen funkci zvonice, nyní (asi od r. 1946) je v průjezdě budovy Láďové školy umění v Židlochovicích, Komenského ul. čp. 289, kde bylo vytvořeno lapidarium Okresního muzea Brno-venkov, zrušeného v roce 1966. Rovněž identifikovatelný je náhrobník Jáchyma Branického, zemřelého v roce 1618 (či 1613) tamtéž, rovněž asi vnuka Martina Branického. Po dalším členu této rodiny zůstal náhrobní kámen v obvodní zdi zvonice, ze kterého je jen zřetelný rodový znak Branických. Podle opracová-

ní náhrobníku a některých zachovaných zdobných prvků dá se usoudit, že byl zhotoven po r. 1560, pravděpodobně tedy pro některého syna Martina Branického. Další náhrobník jiného Branického (rovněž v budově LŠU), má pozůstatky legendy (snad obnovené), s bohatou pozdně renesanční výzdobou v dolní části náhrobku se znakem Branických, snad Jana Branického, zemřelého po roce 1609. Ke konvolutu náhrobků Branických patří i zbytek náhrobního kamene (zachovaná jen znaková část), značně poškozený erb v obvodní zdi zvonice naznačuje však opticky znak Branických.

V Židlochovicích jsou i další náhrobníky, které se znova evidují a odborně zpracovávají, patří k nim ještě řada zbytků asi 6 náhrobních kamenů, i mezi těmi je pravděpodobně ještě další rodu Branických. Rodu Branických náleží tedy jeden (základní v genealogické linii) v Medlově a to Martina Branického, dále Jáchyma, Sydonky, další tři náhrobky (z nichž jeden je asi Jana Branického) znakově identifikovatelné a jeden další spíše hypotetický, tedy celkem 7 náhrobků. Poznatky z nového soupisu heraldických kamenů budou postupně zveřejňovány se záměrem získat další spolupracovníky na této nesporné zajímavé a objevné práci, zasahující nejen speciálisovaně do heraldiky, ale do vlastivědy Brněnska v plné šíři.

Použitá literatura:

Adolf B. Král: Vzácný nález v Medlově, Jižní Morava roč. 17,
sv. 20, s.242-244.

Josef Pilnáček: Staromoravští rodové. Vídeň, J.Pilnáček r.
1930.

Výpis z farní kroniky řím. kat. farního úřadu ve Šlapanicích,
pořízený Karlem Páralem v r. 1966 (archiv far.
úřadu).

Statistika sňatků a zajímavé zápisy v tuřanské oddací matrice z let 1658 - 1710.

Bohuslava Šťastná

Sbírky církevních matrik představují rozsáhlé archivní fondy, které obsahují velké množství informací pro genealogické, ale i regionální, demografické a historické bádání. Toto velké množství vedlo k tomu, že zatím nebylo ani jen v názvaku přistoupeno k jejich edičnímu zpracování. Existují jen různé archivní pomůcky zejména repertáře na dosti odlišné odborné úrovni. V genealogických a vlastivědných časopisech byly publikovány přehledy jmenného fondu jednotlivých matrik. Ve stadiu projektu zůstala snaha genealogů vydávat soupisy pokřtěných, oddaných a zemřelých z jiných farních obvodů.

Ani dnes nejsou podmínky pro takový velký ediční počin, protože třeba postupně zveřejnit alespoň nejdůležitější obsah jednotlivých matrik. Podle mého názoru jsou to matriční zápis y význačnějších osob. Přitom tento pojem nutno chápát dosti široce - šlechta, úředníci, měšťané. Pro regionálně-historické a demografické bádání pak je nutné pořídit statistiky křtů, sňatků a úmrtí.

Vybrala jsem si mně nejbližší matriku tuřanské farnosti, respektive oddací matriku z let 1658 - 1710.¹⁾ V statistice sňatků jsem sledovala počet sňatků v jednotlivých letech a z toho počty dvojic, které zůstaly v obvodu farnosti a měly děti. V tuřanské farnosti můžeme sledovat zvyšující se počty sňatků, které neprímo nasvědčují, jak obec vzrůstala od konců třicetileté války. Na migraci obyvatelstva ukazují sňatky, kdy dvojice nezůstala v obvodu farnosti. Specifika Tuřan jako známého poutního místa je v značném počtu sňatků z cizích farností.

V druhé části článku přináším přepsané důležitější zápis y v podobě, jak jsou uvedeny v matrice. Jelikož jména a příjmení jsou často zkromolené, uvedla jsem základní genea-

logické souvislosti v poznámkovém aparátu.

Doufám, že můj pokus přiblížit nejdůležitější obsah matriky nezůstane osamocený a podnítí naše členy ke zpracování matrik, o nichž mají detailní znalost.

Statistika sňatků v Tuřanech v letech 1658 - 1710.

I. Rok	počet sňatků	dvojice zůstaly ve farnosti a měly děti	II. Rok	počet sňatků	dvojice zů- staly ve far- nosti a měly děti
1658	6	3	1670	12	6
1659	8	6	1671	3	1
1660	8	6	1672	4	3
1661	16	6	1673	8	3
1662	3	1	1674	14	6
1663	11	3	1675	9	5
1664	7	4	1676	18	14
1665	6	5	1677	13	8
1666	15	4	1678	10	6
1667	6	2	1679	13	4
1668	11	2			
1669	4	1			
	101	43		104	56
III. Rok			IV. Rok		
1680	19	9	1690	11	2
1681	13	3	1691	16	7
1682	12	7	1692	9	5
1683	16	8	1693	13	6
1684	13	5	1694	10	5
1685	18	7	1695	16	4
1686	17	8	1696	19	11
1687	9	3	1697	16	11
1688	19	13	1698	13	5
1689	16	9	1699	15	6
	152	72		138	62

V. Rok	Počet	Dvojice zůstaly ve farnosti a měly děti
1700	14	6
1701	19	8
1702	12	8
1703	13	6
1704	19	6
1705	15	4
1706	13	2
1707	18	9
1708	22	9
1709	14	5
1710	19	3
	178	66

V letech	sňatků
1658-1669	101
1670-1679	104
1680-1689	152
1690-1699	138
1700-1710	178
celkem	673

Nejméně sňatků:

1662	3
1671	3

Nejvíce sňatků:

1708	22
------	----

I. průměr: 10,1 za rok 43 zůstaly ve farnosti a měly děti
 II. průměr: 10,4 56
 III. průměr: 15,2 72
 IV. průměr 13,8 62
 V. průměr: 16,2 66

Nomini copulae

torum: Anno Domini 1658

1661 Dne 1. Juni Potvrzeni gsau w Staw Swaty Manzielskij oso-
 by tyto: Wylhelm Herklyn, syn Nebostika Ernolda Herklyna,
 od Stift Münster Rozený ze vsi Hayen Newiesta Marya dczera
 Krystina Melnicz-Strelycz a Mechelburgku. Test: Balczar
 Stan. Forier Carel Wolf Mahr, Forier, Bernart Fliegcapral,
 Stiepan Schmidt, všichni Pod hrabětem Trautmanstorfischen
 Compagnij.

1668 ²⁾ Ex dispensatione Reverendissimi celsissimi Principis
 Domini Domini Caroli episcopi Olomueensis data in scriptis
 Brunae 29. Januarii 1668, desuper Jjeiusdem a Domino parocho
 Brunensi ad Sanctum Jacobum admonendum reverendo Domino Jodocc

Mannebach etiam consensu in scriptis dato, copulavit Turzanii in templo B.V. sequentes coninges Jjeimsdem reverendissimus Dominus Carolus Ignatius de Wisengrundt ³⁾ canonicus Wratislawiensis etc.: Sponsus fuit praeonobilis ac Generosus D. Ferdinandus Rock de Rockstein ⁴⁾, caesareus salis quaestor et senator Iglaviensis, viduus, Sponsa praeonobilis virgo Anna Catharina de Wisengrundt, supremi tribunalis in Moravia Brunae vicecancellarii etc. Testes: praeonobilis ac generosi D. Maximilianus Franciscus et D. Leopoldus Franciscus de Deblin ⁵⁾ fratres et D. Gabriel Franciscus Litensky de Hoff Brunâ. ⁶⁾

1668 16. Aprilis Facultatem facientibus admonendum reverendo Do Jodoce Mannenbach, prothonstario appellationum et Brunnensti et A.R. superiore Turzanensi Wenceslav Zalesky (Zobsky?) copulati sunt in Turzan ab Adm. Rdo Do. Stephano Sieber celissimi et R. principis et episcopi Caroli Olomucensis caeremoniarius Nobilis Dominno Joannes Reichardus Marek ⁷⁾, R. ac Celsis, principis episcopi Olomucensis Caroli etc. mensae et argenteriae praefectus, cum honesta virgine Christina Polexina Richerin post ternam denuntationem Brunae huc ad B.M. verinentes. Testes praeonobilis et generosi D. Maximilianus a Deblin, D. Franciscus Walkowsky, D. Carolus Reimer.

1674 Dne 3. February Wstoupily w Staw Swaty Manzielsky Oso-
by tyto: Franczyssek Syn Wzaczne Slowutneho Pana Girzika
Sokolonského Auřednika Koryczianského, Neiwesta Rozyna dcze-
ra Wzatznie Slowutneho Pana Petra Stehlyka ⁸⁾ z diediny
Chrlitz. Test. Haness Kumprecht, Jan Harassta Sausedi z
Chrlitz, Georg Myller s Kartaus a Stiepan Rueber z diediny
Holasek.

1675 1. July copulatus est nobilis Dus Fridericus Müller ⁹⁾
reveis rendisimi ac celissimi Principis Episcopi olom.
Cubicularius natione Ulmensis: cum Honestata at lectisuma
virgine Maria Victoria Aneiisin Brunensi, piae mem: Dui

Julij Aneisii Chyrurgi filia-Testes: Gabriel Nürnbergger
hosipes celsiss. Principis q/et Sebastianus Mercator Bru-
nensis etc./

1677 11. Maij. legitime copulatus est Nobilis Dominus Richardus Marekh celsissimi principis Caroli Lichtenstein Epi.
clom: Tafel Trekher, cum honesta virgine Catharina, filia Matthes Topita, Sartoris und Trabanten in Brünn.

1677 29. Septembris legitime copulatus est Martinus Polaczekh, subditus monasterio Zabrdowicensis ex Klobaukh, cum virgine Margaretha relictā filia pie defunctum Georgius Diedicz ex oppido Wolesschitz ¹⁰⁾ Dominij Kunstandiensis.

1678 9. Februarij legitime copulatus est, Generosus Dūs Jacobus Zhorskij civis Clattowiensis cum nobili Virgine Anna Terezia, propria filia Perill: oc Generosi Dui Adami Christiani Rozarini de Karlsberge ¹¹⁾ pro tempore Capitanei Dominij Plumloviensis et Prostanensis.

1679 8. Octobris in Matrimonium legitime copulatus est pronobilis Dominus Elias Schwab Purgrabius Chirlicensis: Cum honesta virgine Rosina Seidlín, relictā filia post pie defunctum Casparum Seidl civem oppavensam.

1680 19. Februarij in Matrimonium legitime copulatus est Generosus Juvenis Dūs Carolus Franciscus Welletzky ¹²⁾ filius Generosi Dui Georgius Antonius Welletzky Capitanei Chirlicensis Cum Generosa Domina Ursula relictā vidua post pie defunctum Dominum Nicolaus Fleischinger von Aursbach. ¹³⁾

1680 16. Junij in Matrimonium legitime copulatus est Nobilis de Generosus Dominus Carolus Rudolphus Dubsky de Tržebomislitz ¹⁴⁾ S.C.M. Leutnantius Cum nobili ac Generosa Domina Maria Catharina de Osteschán ¹⁵⁾ vidua, Per licentiam Adm Redi Dui Adami Adalberti Kutziatii Parochi Hornocanicensis et Bieharzovicensis.

1681 5. Augusti in Matrimonium legitime copulatus est Ilu-

strissimus Comes à Scherotin, Dus Carolus Henricus¹⁶⁾ Cum Illustrissima Herula Silvia Polexina à Walstein¹⁷⁾, per Reverendissimam Dñi Wolfgangum Carolum Kriespaum praepositu olomucensem.

1683 22. Junij in Matriminium legitime copulatus est D. Sigismundus Ledernleüthner Civis et Aurifaber Brunensis: cum Maria Magdalena Rothmüllerin vidua pictorissa ex eadem civitate Brunensi.

1684 12. Novembris in Matrimonium vite copulatus est ab admodum reverendo domino Ignatio Wohlhaupper parocho Brunensi Nobilis Duūs Georgus Antonius Golt¹⁸⁾ Wockstadiensis cum Nobili Virginie Magdalena filia Generosi domini Lealitzsky Capitanem Lesinensis testes generosus¹⁹⁾ Dus Georgius Antonius Wellegczky Capitanus Chirlicensis, et perillustris Duš Carolus Bilsky ex Slapanitz.

1685 Eodem die 24. Febr., in matrimonium copulatus est Nobilis Duūs Joannes Casparus Wörrl secretarius illustrissimi baronis Ferrgacz (spr. Forgtasch) cum Pranöbili Virgine Marie de Wisengrunth Brunensi. Test. perillzstris Dominus Joannes Ernestus ab Almanstein²⁰⁾ Burgravius Moravia et perillustris D. Joannes Zieleczky de Oleschan.²¹⁾

1686 30. Aprilis Copulatus est Generosis D. Wenceslauus Joannes Wrabecz quaestor et salis praefectus Swietlowiensis cum nobili virginie Maria Barbara Generosi Dui Georgus Antonius Weleczky Capitanei Chirlicensis filia. Testes: D. Paulus Philippus Kosteleczky Auspicensis et D. Joannes Franciscus Revelant telonarius Mödricensis.

1687 17. Marty Copulatus est rite in Matrimonium Joannes Michael Strauss tympanista in transitu ad Ungariam, cum Anna Maria Kreslin vidua. Testes D. Martinus Ries vexillifer ex legione Dippenthalia, et Rudolphus Müller Corporalis ex Companie supremi vigiliarum Prefecti Baronis Pauli Ardoni.

1695 6. Januarij Copulatus est Comes Von Mesritz (Vide matr. copul. St.Jakobi Bruna, tom. II 771) = Reichsgraff Ernst. Franz v. Ugarti ²²⁾ Freyherr aus Gross Mezritz, und Radostin Würcklicher Kämerer mit der Hoch u. Wohlgebor. Fraüen Maria Barbara v. Wernier geb. Graffin v. Oppendorf.

1695 Copulatus est Düs Joannes Prochaska quastor ex Regino Monasterio, cum Anna Zapalkowa ex Hochwaldt Testes: Dus Joannes Porteg Purgkraff aus König Kloster.

1699 1. Februarij Copulatus est Der wohl edle undt gestern-ge Herr Joann Eberhardt Eberdt, der hochlöblichen Herrn Herrn Ständen der (!)Marggraffthums Mähren bestelter Landtschaffts - Buchhalterey-Adiunctus, mitt wohl edlem und tugen-treichen Jungfrau Catharina Kalserin, des wohl edlen und gesternen Herrn Jacob Kalsers, der hochfürstlichen Adam Lichtensteinischer Herrschafft Eyssgrub gewestens Haubtmans seeligen eheleiblich hinterlassenen Tochter, Testes: der edle und gestrenge auch wohl weyse Herr Julius Wasserrich ²³⁾ der hochlöblichen Herrn Herrn Ständen des Marggraffthums Mähren bestellter Landtschaffts - Buchhalter und Rathsverwandter der königlichen Stadt Brünn, Wie auch der Wohl edle und gestrenge, auch wohl weyse Herr Joann Adalbert Amax, Rathsverwandter der königlichen Stadt Stadt Brünn in Marggraffthums Mehren.

1701 24. Januarij Copulatus est Urozeny a Stateczny mnoho Wzacztý Pan Giržik Antonius Weleczký Dobrže zaslaužily Panstvy Chrilitzkeho Hegtman, Wdowecz, z úrozenau a sslechetnau Pani Marij Johanau, pozústalaú wdowaú po Nebosstíkú P. Giržiku Rudolfú Borssowi z Mýlfregmú ²⁴⁾, Nekdeyssim Panú Hegtmánu Zidlochowskym, Testes Pan Joannes Revelandt z Modrzitz a Pan Schuler z Miesta Brna.

1703 25. Novembris Copulatus est Pan Sserha ²⁵⁾ Brněnský Georgius Fridericus Werl, cum Juditha Filia Defuncti Mathei Kopržiwa Testes Pan Kat brněnský Mathias Adamus Ceylmüch et Joanes Georgius Schedler Bruna.

1688 14. Septembris Copulatus est ad B.V. Mariani Thurzany Nobilis Dūs Joannes Polesny ²⁶⁾ celsissimi Principis Maximiliani de Lichtenstein tit, Camerarius cum sponsa sua Susana Joannis Kniepandl cuius Brunensis Defuncti relictā Widua. Testes: Joannes Ignatius Pechan Cancelista Regia Tribunalis Joannes Wolghin adwocatus Brune.

1689 Die 21. Augusti Copulatus est H.D. Ignatius Kaupe. Qvestor Provinialis Olomucio cum Maria Barbara filia H.D. Joannis Georgij Metzker. ²⁷⁾ Postarij Casarij Bruna. Testes: H.D. Tobias Franciscus Weinreich ²⁸⁾ Senator Bruna et H.G. Godefricus Franciscus Kosowsky Questor Cesareus Bruna.

1689 17. Octobr Copulatus est Illustrissimus D. Franciscus Ferdinandus Sack L.B. de Bohuniowitz ²⁹⁾ cum illustrissima Herula Anna Catharina Baronissa Waldenrodiana. ³⁰⁾ Testes Sigismundus Leopoldus Sack L.B. et Gabriel Horetzsky L.B. de Horka. ³¹⁾ Copulati Reverendissimus D. Guilielmus Mannenbach S.ord. Eremit. S. August. Bruna ad S. Thoma prior et praelatus.

1690 1. 18. Aprillis Copulatus est Petrus Rumper Neostadicus Austrie sub generalis Laesllae Regimine cum Eleonora Besendorferin. Testes Joannes Koch Corporalis liber sub Lessle et Samuel Dolesska gefreiter sub eodem Regimine.

2. Copulatus: Georgius Krodinsky ex Schakvis Boemus Sub eodem regimine cum Joanna Prochaskin in Castro Spilberg proprio Bruna - testes Qui supra.

Copulavit R. Pater Adamus Schwartz S.J.

1690 Die 7. Augusti Copulatus est Dūs Joannes Ignatius Kaldschmidt freyerherr Von Eysenberg ³²⁾ cum Anna Elisabetha Francisca von Deblin. ³³⁾ Testes Joannes Wilibald Allmon Von Allmonstein ³⁴⁾ Vice Judex apud Regias Tabulas in Marchionatu Moraviae Dūs Martinus Fridericus Proskauer Von Freydfels ³⁵⁾ Vice Camerarius apud Regias Tabulas in Marchionatu Moraviae, Copulavit R.D. praelatus Wellehradensis.

1707 24. Januar Copulatus est Mathias Adamus Celniger carni-
fex Brunensis cum Ludmilla Elisabetha Filia defuncti Wence-
slai Knobloch Rausnitz Testes: Laurentius Bilka Carolus Kom-
milnekh.

1707 18. Septemb. Düs Georgius Salvator Cavemacher Von Brünn
cum Virgine Elisabetha Filia Dui Mathei Alinger Von Brünn
Testes Dus Joannes Geōrgy Grenschmitter et Düs Franciscus
Gemain Von Brünn.

1709 24. Junij Copulatus est Generosus Düs: Ferdinandus Wal-
ler ein Maller Von Brünn, cum Virgine Victoria Krýstin Von
Brünn Testes: Düs Joannes Swoboda et Düs Joannes Bonger om-
nes Bruna.

Poznámky:

- 1) Archiv města Brna, Sbírka matrik, křestní, oddavková a ú-
mrtní matrika římskokatolického farního úřadu Navštívení
Panny Marie v Tuřanech (oddavková matrika z let 1658 -
1710), sign. 21/1.
- 2) Obsáhlější matriční zápis s náročnějším latinským textem
zde podávám v českém překladu PhDr. Jaroslava Vodičky:
" Podle dispense nejctihodnějšího a nejvyššího pána, pana
knížete Karla, biskupa olomouckého, dané v dopise ze dne
29. ledna 1668 v Brně, a kromě toho také na základě pí-
semného souhlasu pana faráře brněnského u sv. Jakuba Još-
ta Mannenbacha oddal v Tuřanech v chrámu P. Marie následu-
jící manžele nejctihodnější pán Karel Ignác z Wisengrundtu,
kanovník vratislavský etc.. ženich byl velevznešený a u-
rozený pán Ferdinand Rock z Rocksteinu, císařský zapiso-
vatel soli a radní v Jihlavě, vdovec; Nevěsta velevzneše-
ná Panna Anna Kateřina z Wisengrundtu, dcera velejasného
a urozeného pána Jana z Wisengrundtu, vicekancléře nejvyš-
šího tribunálu na Moravě v Brně etc.. Svědci: vznešení a
urození pan Maximilián František a pan Leopold František

z Deblína a pan Gabriel František Litenský z Hoffu, z Brna".

- 3) Jedná se o rod, který uvádí Josef Pilnáček, Staromoravští rodové, Brno reprint 1972, dotisk 1982 na s. 468, rod č. 2018 II. Wiesner z Wiessengrundu.
- 4) Jedná se o rod Rockhů z Rockhsteina, jehož zakladatelem byl Ferdinand Konstant Rockh povýšený dne 31.12.1667 do šlechtického stavu. Viz A.Schimon, Der Adel von Böhmen, Mähren und Schlesien (druhé přepracované vydání od Vojtěcha Krále ryt. z Dobré Vody), Prag 1904, s. 215; August v. Doerr, Der Adel der Böhmisches Kronländer, Prag 1900, s.152.
- 5) Jedná se o rod Schramů z Deblína, který uvádí Pilnáček op.c. na s. 171 rod č. 555. Genealogie rodu byla zpracována Romanem v. Procházkou v knize Genealogisches Handbuch erloschener böhmischer Herrenstandfamilien, Neustadt an der Aisch 1973, s.67-69.
- 6) Jedná se o rod adoptovaných synů Maxmiliána z Hoffu povýšeného 5.9.1646 do šlechtického stavu. Viz Pilnáček op.c. rod 874 z Hoffu, s.263.
- 7) Jelikož Jan Reichard Marek není uveden s predikátem a nejsou mi známý genealogické souvislosti, nepodařilo se zatím určit, do kterého rodu patří.
- 8) Osoba Petra Stehlíka je mi známa i z jiných pramenů. Podle titulování se jednalo o významnější osobu.
- 9) Bez uvedení predikátu je těžké tuto osobu zařadit do některého z šlechtických rodů nesoucí jméno Müller.
- 10) Jedná se o městečko Olešnice na okr. Blansko.
- 11) Jedná se o rod Rosacínů z Karlsberka, který Pilnáček op.c. uvádí na s. 269, rod č. 894.
- 12) Zatím není jisté zda uvedené osoby patří do rodu Veleckých z Vlkanic, který Pilnáček op.c. uvádí na s. 480, rod č. 2100 II.
- 13) Jedná se o rod, kterým se blíže zabýval Ivan Štarha v článku Mikuláš Fleišinger z Auerspachu - obhájce hradu

- Pernštejna před Švédů (GHI 1983 č.3 s.168-173), kde je uvedena další literatura.
- 14) Jedná se o známý, původem český rod Dubských z Třebomyslic, který uvádí Pilnáček op.c. na s. 487, rod č. 2160.
 - 15) Zřejmě se jedná o rod Ostašovských z Ostašova. Viz J. Skutil, Katalog moravských a slezských zemskodeskovních držitelů, Vlastivědná ročenka 1981 Okresního archivu v Blansku, s.52.
 - 16) Jedná se o významný moravský rod pánů ze Žerotína, který uvádí Pilnáček op.c. na s. 452, rod č.1888. Matriční údaj doplňuje známou genealogii rodu, kterou uvedl Erich Ševčík v článku Příspěvek ke genealogii hrabat z Žerotína a svobodných pánů z Lilgenau ve Vlastivědném sborníku Severní Morava, svazek 23, s.40-44.
 - 17) Známý rod uvádí Pilnáček op.c. na s. 367 rod č. 1342. Sylvie Polyxena zřejmě pocházela z české větve rodu.
 - 18) Uvedený rod se mi nepodařilo v heraldické a genealogické literatuře nalézt a nobilita také není jistá. Mohlo jít pouze o rodinu panských úředníků.
 - 19) Totéž lze říci o tomto rodu jako v poznámce č.18.
 - 20) Jedná se o moravský rod Allmanů z Allmštějna, který uvádí Pilnáček op.c. na s.181, rod č. 588.
 - 21) U Jana Želeckého se nemuselo jednat o šlechtický predikát "z Olšan", ale uvedení domicilu. Genealogickou souvislost Jana Želeckého s rodem Želeckých z Počenic, který uvádí Pilnáček op.c. na s. 270, rod č. 895 se mi nepodařilo prokázat.
 - 22) Jedná se o rod, jehož genealogii s přesným zařazením jeho třetí zde uvedené manželky Marie Barbory v. Wernier přináší op.c. práce Procházkova na s. 326-329.
 - 23) Jedná se o rod, který uvádí Pilnáček op.c. na s. 565, rod č. 2462.
 - 24) Rod Buršů (Bursch) z Milframu (Mühlfraimu) uvádí Pilnáček op.c. na s. 449, rod č. 1872.
 - 25) Zde se jedná o označení městského býrce.

- 26) Uvedený Jan Polesný snad patří do zemanské rodiny Polesných, kterou uvádí Josef Pilnáček v Neznámých rodech a znacích staré Moravy (Brno 1983) na s. 119, rod č. 460.
- 27) Jedná se o brněnský rod Metzkerů z Metzburku, který založil poštmaster Jiří Metzker povyšený dne 11.5.1690 do šlechtického stavu. Viz Schimon op.c. s.164.
- 28) Viz poznámka č. 23.
- 29) Jedná se o starobyly rod Saků z Bohuňovic, který uvádí Pilnáček op.c. na s. 272, rod č.902.
- 30) Jedná se o rod, který uvádí August Sedláček v Českomořavské heraldice, díl II. (Praha 1925) z Walderode na s. 662.
- 31) Jedná se o rod, který uvádí Pilnáček op.c. na s. 39, rod č. 68.
- 32) Jedná se o rod, který uvádí Pilnáček op.c. na s. 524, rod č. 2402.
- 33) Viz poznámku č. 5.
- 34) Viz poznámku č. 20.
- 35) Jedná se o rod, který uvádí Pilnáček op.c. na s. 235, rod č. 766.

Záznamy genealogického bádání.

Karel Dvořák

Posledním badatelem, který se zabýval teoretickými otázkami evidence osob v rodokmenu a vývodu byl Vladimír Kejla.¹⁾ Po stručném vysvětlení různých systémů čislování a evidence osob v genealogickém bádání dochází k poznatku, že by se měl užívat jednotně jeden systém - ten nejjednodušší a nejpřehlednější, který by umožňoval i v odborné genealogii nezavšené osobě snadnou a rychlou orientaci v rodokmenu neb obsáhlém vývodu. Různé speciální systémy jednotlivých genealogů, jak se s nimi v praxi setkávám, většinou zaniknou smrtí sestavovatele a další pokračovatel zesnulého užívá systém svůj, dle vlastního úsudku snad lepší a pro něj výhodnější. Za několik desítek let vznikne pořádný propletenec a při pozdějším využití takového rodokmenu v historickém bádání s následnou publikací se dostanou do oběhu informace zkresleného charakteru.

Vl. Kejla ve svém článku navrhuje, že by se soustředěním různých systémů genealogického bádání zabývala pobočka GHS Praha v Ostravě (nyní Klub genealogů a heraldiků v Ostravě). Od tohoto vysloveného přání uplynulo již pět let a zatím jsem nezahlédl na stránkách Zpravodaje KGH v Ostravě žádny příspěvek na toto téma. Rovněž nadnesený program "Stěžejní úkoly České heraldické a genealogické společnosti a jejich řešení" počítal s teoretickými otázkami soudobé genealogie.²⁾ Skončil však rozpuštěním společnosti ještě dříve, než mohly pracovní skupiny započít jakoukoliv činnost.

Budiž tedy můj článek příspěvkem k naznačené problematice. Ve své praxi jsem si ověřil dole rozepsaný systém, který vychází z některých starších metod přizpůsobených na případné dnešní využití početní techniky v genealogii. Budu rád, ozvou-li se genealogové se svými připomínkami a podněty či oprávněnou kritikou.

Závěrem se přimlouvám za uzance, kterou by měl mít teoretický postup při zpracování rodokmenů a vývodů a jejich číselné značení a grafické znázorňování, a které by mělo být genealogy respektováno jako nyní respektujeme odbornou terminologii v heraldice a genealogii nebo užívání specifických genealogických značek. 3)

Zavedl jsem ve své dokumentaci několikeré číslování, které je možno používat paralelně k jinému číslování.

1. Číslování osob - pořadové

2. Číslování osob - ve vývodu ve vztahu ke střenu

3. Číslování rodin - pořadové

Ad 1. - Pořadové číslo osoby přiřazuji osobě okamžitě, kdy na osobu ve svém bádání narazím. Toto číslování slouží především pro potřeby rejstříků.

Ad 2. - Při číslování osob ve vývodu jsem vycházel z požadavku, že číslo musí určit, ke které generaci předek patří, v které generaci je předek po meči a v které po přeslici, jde-li o muže či ženu a při změně generace střenu musí číslice zůstat zachovány i v číslování novém.

Moje číslování vychází z těchto požadavků: Střen má přirozenou číslici "0", otec "1" a matka "2". Prarodiče mají číslo svého potomka, za které se přiřadí číslice "1" nebo "2" podle toho zda se jedná o otce nebo o matku. Stejně se postupuje v další generaci. Fakt, že číslice se přidávají za číslo potomka ukazuje na to, že zároveň poslední číslice nese informaci o tom, že předek daného čísla je muž či žena. Také z tohoto řazení vyplývá, v které generaci je předek po meči a kdy po přeslici. Počet řádů čísla říká, z které generace předek je. Důvod změny střenu může být vlastně jen ten, že střen se stal matkou nebo otcem a střenem se stal nejmladší člen rodiny. Bývalý střen dostává číslici podle pohlaví a všem jeho předkům se tato číslice předepíše před jejich dosavadní číslo jako nejvyšší řád čísla.

Ad 3. - Pořadové čísllování rodin má proti pořadovému čísllování osob ještě tu důležitost, že v listech rodiny (viz dále) slouží k odkazům na nižší nebo vyšší generaci.

Vlastní vedení genealogických záznamů předpokládá v prvé řadě vedení matričních dokladů. Matriční doklady jsou křestní, oddací a úmrtní listy. Nemáme-li originály, vypisujeme náhradní formuláře (viz příloha a, b, c).⁴⁾ Tyto matriční doklady vyplňujeme podle údajů z matrik. Všechny formuláře jsou sestaveny tak, aby se daly vyplňovat ručně i na stroji. Pro kontrastnost jsou formuláře natištěny různými barvami. Nesmíme zapomenout poznačit pramen těchto informací, jak stávající archivní značení, tak staré podle působnosti fary.

Důležitým formulářem pro vedení genealogických záznamů je tzv. list rodiny. List rodiny (příloha d) obsahuje kolonky pro údaje o rodičích, o všech jejich partnerech a všech jejich dětech. Na listě jsou údaje o každé osobě v rodině s odkazy na listinář apod. U každého z rodičů je uvedeno pořadové číslo rodiny, ve které figuruje jako dítě a naopak každé dítě má uvedeno číslo rodiny, ve které figuruje jako rodič. Na rubu listu je možno zaznamenávat různé příběhy nebo zajímavosti ze života rodiny nebo jejích členů. Formulář je určen pro osm dětí. Při větším počtu dětí je nutno na formulář přilepit potřebnou část z formuláře nového. Směrové čáry, které ukazují, které děti patří ke kterým rodičům je nutno dokreslit. Soustava listů rodiny může postihnout veškeré rodiny.

Velmi se mi osvědčilo, aby v listě rodiny bylo pohlaví osob výrazně rozlišeno barvou. U každé osoby vybarvíme určitou plošku tak, že pro muže modře a pro ženy červeně.

Pro větší přehlednost vývodů a jejich sestavování slouží list vývodu (příloha e).

Formuláře dle příloh je možno objednat na genealogických pondělcích nebo na členských schůzích, případně i písemně na adrese redakce GHI.

Poznámky:

- 1) Vladimír Kejla, Evidence osob v rodokmenu. In: Zpravodaj GHS Praha, 1979, č. 3-4, s.21-24. Z českých prací upozorňuje též na článek Alex. Sammer Baťka, Ze zápisů diletantových, In: ČRS, r.I/1929, s.108-115.
- 2) Heraldika a genealogie 1983, č. ad 1.
- 3) I když v odborné terminologii heraldické a genealogické není zcela jasno, první počátky sjednocení názvosloví zvláště v heraldice byly dány na schůzce vedoucích GH klubů v Olomouci 1984, kde byla ustavena skupina pod vedením prof. P.Paláta, která se bude otázkami terminologie zabývat a věřím, že se výsledek práce skupiny podaří publikovat.
- 4) K tomuto číslu zpravodaje jsou přiloženy vzory mnou navržených formulářů:
 - a) křestní v barvě červené
 - b) oddací v barvě modré
 - c) úmrtní v barvě černé
 - d) list rodiny v barvě zelené
 - e) list vývodu

Významná výročí některých jihomoravských městeček v r. 1984.

Karel Liška

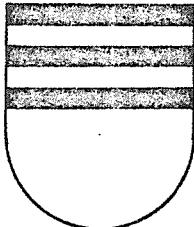
D a m b o ř i c e , okres Hodonín - 450 let od povýšení na městečko a udělení znaku v r. 1534.

První zmínka o osadě ležící při důležité obchodní stezce, je již z r. 1131, v r. 1326 se zde připomíná farní kostel. V r. 1373 se jmenují bratři Půta a Jindřich z Dambořic. Na žádost Jana Kuny z Kunštátu a na Lukově, hejtmana markrabství moravského a tehdejšího držitele Dambořic, vysazuje král Ferdinand I. majestátem daným ve Vídni ve středu na den sv. Ježronýma 1534, ves Dambořice na městečko, dává právo provozování řemesel, konání dvou výročních trhů a trhu týdenního a zároveň uděluje městský znak, ..."jmenovitě štít bílý a v něm u vrchů napříč tři štrychy černé...". Zároveň uděluje právo pečetit zeleným voskem.

DAMBOŘICE, okr. Hodonín

HORNÍ KOUNICE okr. Znojmo

H o r n í K o u n i c e , okr. Znojmo - 750 let od první zmínky v r. 1234.

Tehdy byly majetkem johannitského řádu a sídlem řádové komendy. Na žádost řádu povýšil král Jan majestátem daným v Brně 21. září 1318 ves Kounice na městečko s právem konání týdenních trhů každé úterý. To potvrdil dne 6. ledna 1552 král Ferdinand I. majestátem, daným na hradě Pražském, a zároveň udělil městský znak:..." štít červené barvy, v kterémž od spodku saň bílé, zelené a modré a na šeravé barvy nohami nahoru obrácena jest a muž oděnec drže meč v pravé ruce k réné na bílém koni, po též sani šlapaje...". Také uděluje právo pečetit zeleným voskem.

M o h e l n o , okr. Třebíč - 750 let od první zmínky v roce 1234.

V r. 1234 markrabí Přemysl daroval patronát zdejšího kostela klášteru oslavanskému. Byl zde župní hrad - v listinách z let 1237-1349 jmenuje se purkrabí zdejšího hradu. V roce 1360 se nazývá Mohelnec "civitas", v r. 1368 "oppidum". O městském znaku se zmiňuje listina z r. 1417 - falzum - v níž císař Zikmund na přímluvu Petra Jevíčského z Mohelnice udělil městečku znak, odvozený od rodového erbu Petra Jevíčského. Znak tvorí štít dvakrát pokosem dělený, jehož krajní pole jsou černá, střední hnědé. V tomto poli leží na zeleném trávníku daněk zlatohnědé barvy, jehož parohy zasahují do horního černého pole. V podobném provedení se jeví znak i na gotické pečeti, jejíž provedení ukazuje na vznik v prvé polovině 15. století.

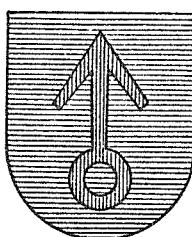
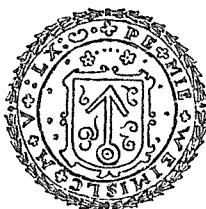
V é m y s l i c e , okr. Znojmo - 750 let od první zmínky r. 1234.

V r. 1234 markrabí Přemysl rozmniožil majetek nově založeného kláštera Porta coeli v Tišnově části vsi Vémyslice. Dne 5. srpna 1556 na přímluvu abatyše tišnovského kláštera Barbory Konické ze Švábenic povýšil král Ferdinand majestátem

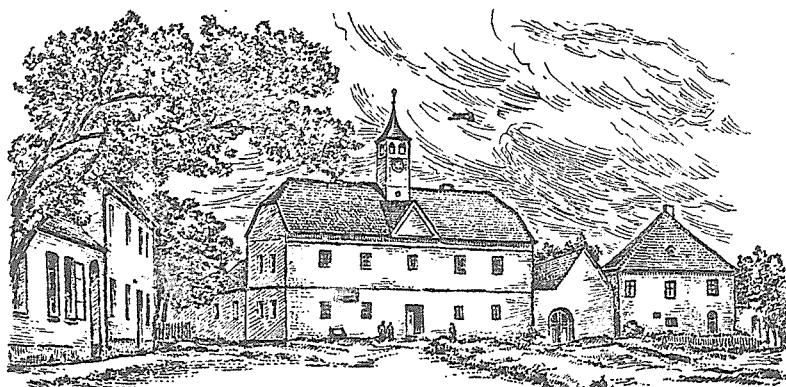
MOHELNO - okres Třebíč

VÉMYSLICE, okres Znojmo

daným ve Vídni, ves Vémyslice na městečko s právem konání dvou výročních trhů a trhu týdenního a zároveň udělil městský znak: ..."totiž štít modré barvy, v němž jest jedna střela červená vzhůru stojící..." Střela ve znaku je čtvrtinou rodového erbu pánu ze Švábenic. - Připojená kresba představuje městskou radnici na náměstí, na počátku 20. století.

VÉMYSLICE - Náměstí s radnicí na začátku XX. století.

HERALDICA BRUNENSIS I.

Znaky významných brněnských osobností (9).

František Ignác S i n a p i u s (doplněk).

Díky upozornění dr. Ivana Štarhy na zprávy o Václavu Sinapiovi v Pamětech všelijakých Mikuláše Černovského ze Švarcavy jsme našli stopu, na základě níž se nám podařilo prodloužit rodovou linii Sinapiů do konce 15. století.

Nepotvrdila se doménka o původu Sinapiů ze Žamberku v Čechách. Za kolébku rodu nutno považovat nedaleký Tišnov a jak již Pilnáček předpokládal, předci Františka Ignáce Sinapia původně užívali české příjmení Hořčička. Nejstarší zjištěný předek je Martin bednář, který se narodil někdy v 80. letech 15. století. Byl tišnovským měšťanem a jak přízvisko ukazuje, provozoval bednářské řemeslo. Již před rokem 1553 postoupil svůj dům synovi Václavu Hořčičkovi, jak to bylo zapsáno v nedochovaných "starých registrech". Dne 27.10.1553 byl již natolik starý, že synovi odpustil zbytek kupní ceny za dům s tím, že se o něho bude do smrti starat. ¹⁾ Zemřel někdy v letech 1553-1556. Z jeho potomstva kromě Václava Hořčičky známe vnuka od dalšího syna či dcery Jakuba, který se usadil v Brně. Odtud pak v tišnovských pramenech uváděn jako Jakub z Brna. Martin zavázal Václava Hořčičku, aby jeho pohledávku váznoucí na domě vyplatil, což se stalo po jeho smrti 6.11.1556.

Václav Hořčička se musel narodit někdy na počátku 16. století. Hospodařil na otcovské usedlosti, k níž dne 24.6. roku 1556 přikoupil roli od Ondřeje Smutka. ²⁾ Kupní cena byla určena na splátky. Tyto byly pro něho zřejmě vysoké a proto dne 22.9.1559 tuto roli prodal Alexovi Zhorskému. ³⁾ Ženat byl s Kunhutou, která zemřela někdy po roce 1577. Měl s ní syna Jana Hořčičku, kterému dne 27.5. 1572 matka po-

stoupila otcovský dům s polnostmi, chmelnici a loukami.⁴⁾
Vymínila si poče, jak to bylo zvykem, jednu louku (zvanou Čer-
tovská), světnici s komorou, dvě krávy a určitý počet pšenice,
ovsa a piva z každé várky. Václav Hořčička již v té době
nežil, zemřel někdy v letech 1559-1572.

Jan Hořčička zřejmě na otcovské usedlosti dobře pracoval, neboť dne 18.9.1573 k ní přikoupil statek Adama Dejmala.⁵⁾ V roce 1574 ho postihlo neštěstí, "že z Božího dopuštění a skrze zlé lidi ohněm veliká škoda přišla"⁶⁾. V roce 1577 je uváděn jako rukojmí při prodeji Hustagowského (asi Hostákovského) statku.⁷⁾ Domníváme se, že manželku měl z rodu Černovských. Usuzujeme tak z pozdější zprávy o příbuzenství Václava Sinapia s Mikulášem Černovským ze Švarcavy, který se podle erbu a jména hlásil nepřímo k rodu Černovských z Černovic. V Tišnově v této době žila rodina Černovských. Uváděna je Anna Černovská. Bezpochyby zde byla genealogická souvislost s málo známým šlechtickým či erbovnickým rodem Černovských z Černovic.⁸⁾ Zatím poslední zprávu o Janu Hořčičkovi máme z roku 1591, kdy měl spor o nějaké role s Alexem z Deblína. Dne 22. října 1591 si vyžádal svědectví k této věci od Estery Jankovské z Vlašimi, pozůstalé manželky po Mikuláši Kytlicemu (zde Kytliřovi) z Rudulce.⁹⁾

Jan Hořčička svým sociálním postavením patřil k městské honoraci. Svědčí o tom příbuzenské a přátelské svazky s významnými měšťany okolních měst a panskými úředníky. Taktéž genealogická souvislost s rodem Černovských z Černovic je dokladem jeho společenských aspirací. Sestry Jana Hořčičky se provdaly za významnější měšťany. První byla manželkou Jana Moudrého, druhá Jáchyma Hosel... (jméno jsme nepřečetli). Oba byli z Velké Bíteše. Třetí sestra byla manželkou Martina Čermáka, měšťana v Tišnově.¹⁰⁾

"Nepochybně synem Jana byl Václav, kterému otec zajistil vyšší vzdělání. Kde studoval se nám zatím nepodařilo zjistit, ale zřejmě v univerzitním prostředí si české jméno podle hu-

manistického zvyku latinizoval na Sinapius, později v německém jazykovém prostředí na Senftenperger. Václav Sinapius se narodil v 80. letech 16. století. Po dokončení studií hledal vhodné existenční zakotvení. V té době zastával jeho strýc ¹¹⁾ Mikuláš Černovský ze Švarcavy ¹²⁾ významné místo brněnského městského písáre. Černovský pocházel z Tišnova a se svým rodištěm udržoval čilé společenské a příbuzenské styky. ¹³⁾ Také do městských úřadů se snažil prosazovat své příbuzné. Jeho synovec Václav Basl (Basilius) byl již v této době městským úředníkem. Z tohoto důvodu se jistě Václav Sinapius usadil v Brně a dne 29.7.1604 zde získal měšťanské právo. Nejpochybně na přímluvu strýce byl dne 31.8.1604 přijat do městských služeb, a to hned jako brněnský místopisář "a přitom mu bylo oznámeno, pokudž bude pilný a budoucně hodnost jeho by se uznala, že má být mimo jiného fedrován" ¹⁴⁾. Byla to rychlá úřední kariéra. Počítalo se s tím, že v budoucnu zaostoupí již tenkrát nemocného Mikuláše Černovského.

Na tom, že vše dopadlo jinak, měly vliv dvě okolnosti. Jednak to byl Václavův výhodný sňatek a zřejmě i ztráta svého ochránce Mikuláše Černovského (+ 1605). Václav Sinapius si totiž našel bohatou něvěstu Salomenu Švancovou z Řeče. Její otec Kryštof Švanc (Schwantz, Schwonz, v literatuře nesprávně Schwartz) z Řeče (von Retz), brněnský měšťan a obchodník s vínem, byl vě své době největším boháčem ve městě. Prokazoval jisté služby císaři v Uhrách, za což byl obdařen erbem a predikátem. ¹⁵⁾ V městě byl představitelem katolíků a měl úzké styky s moravskou katolickou šlechtou a církevní hierarchií. ¹⁶⁾ V městské radě mu prý jednou hrozilo, že bude defenestrován. V Brně mu patřil dodnes zachovaný dům na dnešním náměstí Svobody č.17 (dům pánu z Lipé). ¹⁷⁾

Dne 9.3.1605 městská rada povolila Václavu Sinapiovi sňatek a teprve čtrnáctiletou Salomenu ¹⁸⁾ (pokř. Brno 31.3.1591).¹⁹⁾ Václav se stal správcem majetku své manželky a ztrácel zájem o výkon funkce místopisáře. Nasvědčuje tomu skutečnost, že již 7.11.1605 jménem manželky vymáhá všci z pozůstalosti ²⁰⁾,

které zůstaly vdově Uršule rozené Oberhauserové, jež se po smrti Kryštofa Švance provdala dne 17.4.1603 za Valentina z Lübecku. Smrt ochránce a snad zde spolupůsobily i osobní vlastnosti Václava, že brzy zanechává městské služby. Podle Knihy počtů odešel z městské kanceláře již v polovině roku 1606.²¹⁾

Později zřejmě žil jako bohatý soukromník. Další zprávy kromě uvedených v předcházejícím článku, o něm nemáme. Dá se však s jistotou tvrdit, že ho neklidná bělohorská doba musela postihnout. Ať již jako vlastníka nemovitostí či příslušníka katolického křídla brněnského měšťanstva. Jeho dům je v roce 1634 uváděn jako zpustlý. Zřejmě někdy před tímto rokem zemřel. S jeho synem Janem Ludvíkem se již setkáváme ve skromnějších poměrech.

Nejvýznamnější episodou v životě Jana Ludvíka Sinapia, písáře v Židovské bráně, byla jeho účast na úspěšné obraně města Brna před Švédy. Je jmenován v tzv. švédském privilegiu z 3.2.1646 mezi měšťany, kteří mohou bezplatně získat měšťanské právo ve všech královských a poddanských městech v českých a rakouských zemích.²²⁾ U jeho syna Šimona Ondřeje Sinapie je třeba upřesnit, že v Kroměříži působil jako varajdn²³⁾ v biskupské mincovně.

Nové poznatky nám umožňují zaujmout zásadnější stanovisko ke vzniku, vývoji a symbolice sinapiovského znaku. Je možné, že uvedený znak již užíval Jan Hořčička. Pravděpodobně však vznikl za Václava Sinapia, což by spíše odpovídalo jeho společenskému postavení a příbuzenství s brněnskými erbovníckými rody. V předcházejícím článku jsme uvedli popis a kresbu znaku z pečeti Františka Ignáce Sinapia. K tomuto typu třeba dodat, že nelze vyloučit možnost, že byl pořízen Janem Ludvíkem či snad i Václavem. Nasvědčuje tomu umělecké provedení znaku a asymetricky umístěné iniciály F I S, které byly určitě vyryty dodatečně. Malé rozměry pečeti nám neumožňují přesně identifikovat obsah znaku. Není jistý úzký pruh ve štitu, který mohl vzniknout v té době oblíbeným lemováním polí. Lev ve štitu měl zřejmě dva ocasy.

Toto přehodnocení jsme učinili na základě bezprostředního studia znaku Šimona Ondřeje Sinapia na sousoších v Kroměříži. Znak je zde nejlépe zachován na sousoší Zvěstování P. Marie.²⁴⁾ Skládá se z vpravo nakloněného štítu ve tvaru jednoduchého terče, který je kosmo dělený. Nahoře ve směru řezu kráčí dvouocasý lev. Dolní pole je damaskováno rostlinným motivem ve tvaru dolů obráceného tulipánu. Rozhodně toto damaskování nelze považovat za heraldickou figuru. Na štít je postavena přímo hledící korunovaná turnajská přilba s monile a pláštovými přikryvadly, vpravo jsou přikryvadla nařasena, vlevo svázána do uzlu. Za klenot jsou otevřená křídla mezi nimiž

vyrůstá dvouocasý lev. 25) Podle damaskování lze přibližně odhadovat tinctury. Horní pole bylo červené či spíše modré, lev zlatý či stříbrný a dolní pole bylo pokryto kovem.

Dvouocasý lev mohl být odvozen od městského znaku Tišnova (v modrém štítu zlatý dvouocasý lev), odkud Sinapiové pocházeli. 26) Nutno vzít do úvahy, že znak mohl být též inspirován erbem Černovských z Černovic, s nimiž byli Sinapiové příbuzní. Ti měli v erbu kosmé břevno s kráčejícím lvem, které je nahore a dole doprovázeno dvěma růžemi. Druhé alternativě nasvědčuje skutečnost, že i Mikuláš a Ludvík Černovští ze Švarcavy si vytvořili svůj erb složením dvou znamení starších tišnovských erbovnických rodin. V polceném štítu měli vpředu v červeni na kosmém černém břevnu zlatého kráčejícího lva. Břevno je nahore a dole doprovázeno růží. Tato část znaku byla odvozena od erbu Černovských z Černovic. Vzadu měli v modři z oblaků vyrůstající ruku držící dubovou větev na niž sedí hrdlička. Znamení bylo odvozeno od erbu Žalkovských ze Žalkovic. Tento rod založil Matyáš Tišnovský, tedy pocházel z Tišnova.

Na druhou možnost ukazuje i již zmíněná pečeť Simona Oněře Sinapia z roku 1700, kterou publikoval Pilnáček. Zde ve štítu kráčející zvíře (lev?) na kosmém břevnu velmi připomíná erb Černovských z Černovic.

Jiří L. Bílý

Poznámky:

- 1) Okresní archiv Brno-venkov v Rajhradě, Archiv města Tišnova, sign. C -134, inv.č. 106 (kniha kupců a prodejů domů z let 1550 - cca 1590), fol.68. Při této příležitosti upozorňuji, že jsem prostudoval jen zápis, které se bezprostředně týkaly Hořičků. Jistě podrobnější studium rukopisu by přineslo některá doplnění a snad i nové poznatky.
- 2) ibidem, fol.100.
- 3) ibidem, fol. 162. Upozorňuji, že zápis je mřežován.
- 4) ibidem, fol. 344.

- 5) ibidem, fol. 322.
- 6) ibidem, fol. 344.
- 7) ibidem, fol. 353. Původní majitel usedlosti je uváděn jednou jako Hustagkowsky jednou jako Zeman. Podle všeho se zdá, že patřil do Hostákovských z Arklebic.
- 8) Josef Pilnáček, Staromoravští rodové, reprint Brno 1972, dotisk 1982, s.188, heslo Černovští z Černovic.
- 9) Archiv města Brna, Sbírka listin, mandátů a listů, listina z 22.10.1591 vydaná v Tišnově.
- 10) viz poznámku 4
- 11) AMB, Sbírka rukopisů, rkp.51 (kniha testamentů), fol.164 až 172.
- 12) V testamentu Mikuláše Černovského ze Švarcavy je Václav Sinapius označen jako "Veter" a odkázáno mu 100 rýnských zlatých. Upozorňuji, že uvedené označení mělo více významů. Mohl jím být označen bratrovec, sestřenec, vlastník, strýc i příbuzný v nejvíce slova smyslu. Stejně jako Jaroslav Dřímal (viz.pozn.13) předpokládám, že matka Václava Sinapia byla starší sestrou Mikuláše Černovského.
- 13) Jaroslav Dřímal, Kroniky a pamětní knihy městských písařů brněnských v době předbělohorské. In: Brno v minulosti a dnes, díl II, Brno 1960, s.113. Zde jsou i zprávy o Václavu Sinapiovi, zvláště v poznámce 169.
- 14) AMB, SR, rkp.č.7330 (Paměti všelijaké), fol.30.
- 15) Pilnáček, Staromoravští rodové op.c., s.137, rod č. 411. Údaje o znacích podle Saalbuchu, díl 12a, fol.310 a fol. 360.
- 16) Vladimír Burian, Vývoj náboženských poměrů v Brně 1570-1618, Brno 1948, s.25,47,71.
- 17) Kryštof Švanc z Řeče vlastnil v Brně dva domy. Již zmíněný na tehdejším Dolním rynku, který nechal přestavět architektem Antonínem Gabrim. Dům patří dodnes k nejkrásnějším renesančním architektonickým památkám v Brně. Druhý dům byl na Měnínské ulici (nyní Orlí). Viz AMB, SR, rkp.12, fol.115 a 205.

- 18) viz poznámka 14, fol. 34v.
- 19) AMB, Sbírka matrik, křestní a oddací matrika řím.kat. far-ního úřadu sv. Jakuba v Brně z let 1587-1599, sign. 1/1 sv. II (B).
- 20) viz poznámka 14, fol. 44, 44v.
- 21) AMB, SR, rkp.487 (Kniha počtů za Eliáše Tierméra a Vítá Millera), kap. 25 a 30.
- 22) Jaroslav Dřímal a kol., Dějiny města Brna, díl I, Brno 1969, s.157.
- 23) Miroslav Hradil, Šimon Ondřej Sinapi (nástin životopisu). In: Numismatické listy, roč. 37, 1982, č.5-6, s.129-138. K závěrům článku třeba dodat, že Jan Ludvík nebyl rozhodně nobilitován. Naopak autor vysvětluje přesněji funkci vardajna, který zabezpečoval technickou stránku ražení mincí.
- 24) U znaku je nápis latinskou kapitálou: DADVE . DEM ENGEL REIN SIHET MARIA GRVSEN / STEH STILIMON CHRISTEN MENSCHV FAIL ZV FVSSEN / DER GROSSEN KONIGIN HIMMELS VND ERDEN / ZV EINER SCHVTZERIN AVF WEEG VND STRASSEN / DICH AVF DER TODES STRAS AVCH MITVERLASSSEN / AVS SONDERBARER . ANDACHT VND VEREHVRVNG DER / VNBEFLECKTEN . GOTTES . GEBahrERIN MARIA HAT / DIESE ZWEI (znak) ERNE STATVEN / AVFRICHTEN . LASSEN (znak) DER EDLE . VND KVNST / REICHE HER SIMON (znak) ANDREA SIMAPI / HOCH FVRSTLICHER (znak) MVNTZ GVARA / DEINER VND . BERGW (znak) ERKS IWSPEC / TOR . ANNO 1696 (znak) DEN 5 MO / VEMBRIS. Obdobný nápis je i na druhém sousoší.
- 25) viz poznámka 23. Miroslav Hradil uvádí jako fotografii célého sousoší, tak fotografii tesaného znaku.
- 26) Jaroslav Dřímal, Ivan Starha a kol., Znaky a pečeti ji-homolavských měst a městeček, Brno 1979, s.100.

HOVORY G + H

Při představování dalšího hosta naší rubriky není třeba činit zvláštní výčet jeho důležitých prací. Jméno PhDr. Pavla R. Pokorného (naro. Praha 27.5.1947), pracovníka Státní knihovny ČSR, znají naši členové ze stránek všech heraldických periodik. K heraldice se dostal před dvaceti léty a ona formovala jeho životní osudy. Ovlivnila rozhodnutí, že se po ukončení vysokoškolského studia na filosofické fakultě UK zaměřil na staré knižní fondy. Toto šťastné spojení heraldika a knihovníka v jedné osobě obbohatilo obě disciplíny o jeden závažný poznatek. Dr. Pokorný je uznáván jako odborník v církevní heraldice. Často je vyhledáván k heraldickým expertizám. Proto naše první zvědavá otázka zněla:

1. Na jakém tématu z heraldiky v současnosti pracujete?

Mám -li odpovědět zcela po pravdě, soustavně na žádném. Témat je totiž vždy několik, ale jsou to věci možno říci ad hoc. Stále častěji se totiž množí dotazy institucí nebo jejich odborných pracovníků na zcela konkrétní problémy. Obvykle jde o identifikaci erbu na určité památce nebo nálezu. To je hlavní příčinou roztríštěnosti mé práce, neboť erby se vyskytují na nejrůznějším materiálu, od architektury přes obrazy až po umělecké řemeslo. Právě tak rozmanitý je jejich původ a časové zařazení. V poslední době jsem soustavně spolupracoval zejména s Uměleckoprůmyslovým muzeem v Praze, kde jsem určoval heraldickou výzdobu na historickém skle pro připravený katalog, ale především pro výstavu, která probíhala s živým ohlasem od května do srpna 1984 v pražském Belvederu. Časový rozvrh byl poměrně široký - od počátku 16. do konce 19. století. Většinou se jednalo o erby rodové, jejichž určení je relativně snazší, ale i zde vy-

vstávala celá řada problémů. Erb určuje totiž nejen majitele, ale často pomáhá i přesněji datovat nebo zařadit předmět teritoriálně. Zde narázíme na zoufalý nedostatek seriosní genealogické literatury, nejrůznějších soupisů jednotlivých úřadů a hodností, přehledu majetkové držby u jednotlivých rodin až po soupisy nositelů jednotlivých řádů. Protože teprve maximálně přesné určení majitele, případně donátora, pomáhá uměleckým historikům nejen ve vymezení doby vzniku, ale nejednou i původu a dalších okolností. Výsledky jsou však často překvapující, neboť přinášejí nejen zpřesnění doby možného vzniku památky nejednou na několik málo let, ale mnohdy se heraldicko-genealogické určení podstatně liší od datace vycházející z čistě uměleckohistorických hledisek. Určitý typ skla, zpracování nebo dekoru se takto ukázal někdy starší než se dosud tvrdilo, ale častější byl však posun opačný. Uměleckohistorické zařazení vychází obvykle ze špičkových kusů a poněkud opomíjí skutečnost, že výrobní techniky a zejména dekor přetrvává po řadu let i desetiletí.

Podstatně horší je situace u znaků církevních, kde prakticky neexistuje žádná literatura ani základní soupisový materiál. Kromě sídelních biskupů nejsou k disposici přehledy jednotlivých hodnostářů (s vyjímkou Pražské metropolitní kapituly) a tak jsem zde byl odkázán na vlastní poznatky a zkušenost. Tento fakt mne ostatně již před lety přivedl při práci s historickými knižními fondy k soustředování dokladů domácí církevní heraldiky. Tím se dostávám k dalšímu okruhu své současné práce, totiž redakci dosavadních výsledků na tomto poli. Za dobu přibližně 15 let jsem shromázdil množství jednotlivostí, ale praktická potřeba mne přivedla k nezbytné redakci. I zde je třeba mnoho doplnků a často zcela základního výzkumu. Nadále se totiž nelze spokojit s pouhým určením znaku, ale je třeba věnovat pozornost i základním prosopografickým údajům u jednotlivých osob, neboť jedině tak je možné rozřešit např. monogramy, které znak provázejí. V posledních týdnech jsem se celkem náhodně věnoval i

heraldickým filigránům, což je oblast heraldiky zcela opomíjená. Také zde se objevují pozoruhodné výsledky, a tak filigrány patrně nezůstanou otázkou jednoho příležitostného referátu. To bude ovšem záležet na spolupráci s příslušnými specialisty, neboť není v silách jednotlivce podnikat primární materiálový průzkum.

Kromě toho je tu průběžná práce v rámci pobočky Heraldika ČNS, která také zabírá mnoho času. A plány do budoucna? Otevřenou zůstává pro mne i otázka starých heraldických rukopisů. To souvisí s příspěvkem na II. setkání v Ostravě, kde jsem se zabýval - jak víte - vídeňským rukopisem Cod. 8330 jako erbovníkem české stavovské obce 2. poloviny 16. století. K celému problému se chci ještě vrátit a z něho také vyplývá úkol zhodnotit bohemické erbovníky v širším pochledu. Zde jsem ovšem na úplném začátku a zatím shledávám podklady alespoň k těm, které jsou podkladem domácí heraldické literatury, zejména práce Kolářovy a Sedláčkovy.

2. Jak hodnotíte význam erbů v starých tiscích, na exlibris a supralibros?

Historické knižní fondy jsou s heraldikou velmi úzce spjaty. V mnohém platí to, co již bylo naznáčeno. Pochopitelně i zde může heraldický prvek určit provenienci, donátora či majitele a pomoci při datování. Kromě toho je rukopis nebo tisk svébytným heraldickým pramenem. Nemám tu na myslí pouze erbovníky, tedy sbírky erbů v knižní podobě, ale skutečnost, že erby donátorů jsou součástí iluminátorské výzdoby středověkých rukopisů a stávají se tak primárním zdrojem informací. Vždyť právě zde zůstává zachována původní barevnost v míře největší. Není obvykle poznámenána vnějšími vlivy nebo zásahy pozdějších přemaleb. Soustavný průzkum domácích památek by jistě přinesl nejedno překvapení. V knize tištěné je erb součástí výzdoby od 15. do 18. století. Zde se obvykle musíme spokojit s grafickým provedením, neboť případné dobové kolorování dřevořezů už většinou nerespektovalo heraldické tinctury, ale i tak tu máme téměř nepřeberný ma-

teriál. V renesančních tiscích bývá vyobrazení nejednou provázeno slovním popisem. Nesmíme si ovšem představovat blason v úředním slova smyslu. Erby na rubech titulních listů jsou však mnohdy provázeny humanistickými verši, někdy ne právě valné literární úrovně, ale tyto básně zachycují vedle obvyklé oslavy rodin či jednotlivců i údaje o barevnosti popisovaného erbu případně odjinud neznámé. I v pozdější době, kdy se heraldická část omezuje na pouhé vyobrazení, máme před sebou jedinečný doklad skutečného používání erbu. Zde je však třeba mít neustále na zřeteli, že měnící se grafické techniky užívají stále častěji šrafování, které však neodpovídá dnešní heraldické konvenci. U znaků osobních je výskyt na vazbě nebo exlibris často jediným dokladem své existence. Ale i běžně známé erby by měly být předmětem našeho zájmu. Až dosud se drtivá většina autorů omezila na popis erbu podle změny erbovní listiny, pokud ovšem vůbec pracovala s prameny, ale otázka jeho užívání zůstává stále nezodpovězenou.

3. Jakou pozoruhodnou heraldickou zahraniční práci jste v poslední době viděli?

V nedávné době mne opravdu překvapily dva útlé sešity vydané péčí historického institutu varšavské univerzity. Prvním z nich je Mały herbarz historyka, vydaný v roce 1982. Tato příručka, přesněji její první část, je určena historikům neheraldikům a na 35 stranách přináší na 70 polských "herbů". Kromě popisu a vyobrazení uvádí četnost ohměn či variant, nejstarší výskyt, teritoriální vymezení a počet rodin s výčtem nejvýznamnějších, které k herbu náleží. Druhý byl zpracován jako materiál studentského vědeckého kruhu historiků a nese název Herby książęce a kniażowskie, Warszawa 1983. Uvádí přes 70 erbů knížecích rodů, které se vyskytovaly na území Polska. Kromě kresby a popisu erbu uvádí údaje o původu rodiny, povýšení do knížecího stavu a jednotlivé významné představitele. Byť jde o malotirázní publikace, jsou nesporným příslibem do budoucna.

ZPRÁVY O LITERATUŘE

Emil Kordicovský:

PEČETI VESNIC, MĚST A MĚSTEČEK OKRESU BŘECLAV. Malovaný kraj 1984 (r. 20), č.3, s.8.

Autor navazuje na svůj předchozí článek uveřejněný v tomtéž časopise (1984, č.1, s.8) o znacích měst a městeček okresu Břeclav. V úvodu se stručně zmiňuje o některých zásadách užívání pečetí v minulosti. V dalším textu pak přehledně pojednává o jednotlivých pečetních znamení obcí břeclavského okresu, které tematicky rozděluje do osmi skupin. Zjišťuje, že nejčastěji se vyskytuje obecné figury znázorňující způsob obživy - symboly vinařství, rybářství a p. Následují znaky nebo části znaků feudálních majitelů obcí, náboženská symbolika a další. Je však třeba podotknout, že by si celá problematika zasloužila mnohem podrobnějšího zpracování, tak jak to v minulosti učinili manželé Čoupkovi pro okres Uherské Hradiště (Pečeti obcí okresu Uherské Hradiště, Uh.Hradiště 1977) nebo jak to připravuje pro svůj okres Okresní archiv v Olomouci.

Do článku se dostalo několik chyb. Břevna ve znaku Valtic nemohla být převzata z rodového znaku Lichtenštejnů, kteří užívali děleného štítu, nýbrž ze znaku Rauhensteinů. Chybně je uveden opis pečeti Nové Břeclavi z r. 1749, který má správně znít MIESTECZKO NOWA BYECLAW, jak lze lehce zjistit z reprodukce pečeti v tab. XXXI Znaků a pečetí jihomoravských měst a městeček (kde ostatně v textu na s. 122 je opis rovněž nepřesně přepsán). Nelze také souhlasit se zjednodušenou definicí heraldiky, která podle Kordicovského je naukou o erbech a znacích. A to už proto, že oba pojmy - erb i znak - jsou v naší heraldické terminologii považovány za synonyma.

- Mr -

Svatava Přibáňová:

NOVÉ POZNATKY K RODOKMENU LEOŠE JANÁČKA. In: Časopis Moravského muzea roč. LXIX/1984, vědy společenské, Brno 1984, s.129-138, 24 foto a rodokmen.

Stétičné výročí narození bezesporu největšího moravského hudebního skladatele Leoše Janáčka bylo v oblasti našeho zájmu připomenuto výše uvedenou obsáhlou studií.

Navazuje na dříve vydané práce o genealogii Janáčků¹⁾, které doplňuje a opravuje. Pomíjí osudy rodu Kašpara Janáčka, který přišel na sklonku 17. století ze Smilovic do města Frýdku a více pozornosti věnuje rodu Brojačů, ze kterého pocházela Dorota Zuzana Brojačová, prabába Leoše Janáčka. Je to dáno skutečností, že autorka otevřela základní problém janáčkovské genealogie, který předchozí badatelé buď nepostřehli nebo ho obcházeli. Manžel Doroty Zuzany, Jan Janáček, zemřel 6.6.1774 a vdově se až 17.4.1778 narodil syn Jiří. Je nepochybně, že se narodil mimo manželství a přitom v úředních dokladech je tato skutečnost zakrývána tím, že je označen jako pohrobek.

Stejně před klasickým "mrtvým bodem" v genealogickém pátrání. Není důležitý jen tím, že uzavírá cestu k dalšímu poznání Janáčkova rodu, ale skutečností, že podle názoru autorky byl dar hudebnosti v rodině zděděn po tomto neznámém otci. Snad další bádání předloží alespoň možnou hypotézu. Zvláště, když podle všech okolností se zdá, že se jednalo o dobré postavenou osobu.

Více by bylo možné říci o zděděných vlohách Leoše Janáčka, kdyby se badatelé zaměřili především na jeho vývod. Jestliže se ptáme, jak se projevil dědičný faktor u určité osoby, nelze vycházet jen z mužské linie.

Ke kladům práce nutno přiřadit, že autorka velmi plasticky ukázala, jak genealogické vztahy formovaly osobnost Leoše Janáčka. Ať se to týká jeho vztahu k hudbě nebo sympatií k slovanským národům. Dále třeba vyzvednout množství fotogra-

fií a rodokmen, jimiž je text vhodně doplněn.

Škoda, že takových prací o genealogii moravských významných osobností nemáme více.

jlb

Poznámka:

1) Robert Smetana: Z posledních dnů. In: Hudební rozhledy roč. IV, 1928, leták č. 4-8.

Adolf Kubis, Z rodu a osudu Leoše Janáčka, In: Lidové noviny z 11.6.1929.

Vladimír Helfert, Leoš Janáček I. V poutech tradice, Brno 1939.

Jaroslav Procházka, Lašské kořeny života a díla Leoše Janáčka, Praha 1948.

Svatava Přibáňová:

LEOŠ JANÁČEK, Horizont, Praha 1984, 147 s.

Biografická práce o životě a díle Leoše Janáčka přináší v kapitole Janáčkův rod, dětství a mládí, studijní léta genealogii rodu doplněnou o životní osudy jednotlivých členů.

Na rozdíl od předchozí práce autorka synteticky shrnula celou problematiku a postihla to, co by měl milovník hudby o Janáčkově rodu vědět.

jlb

Witold Maisel :

ARCHEOLOGIA PRAWNA POLSKI, vyd. Państwowe wydawnictwo naukowe, Warszawa - Poznań 1982, 176 wyobrażeń, 365 s.

Právní archeologie patří mezi pomocné vědy dějin státu a práva. Zabývá se vyhledáváním a výzkumem materiálních objektů, které měly v minulosti ustálený charakter a sloužily ve vztahu se stanovením a realizováním právních norem. Též interpretuje právní atributy, znamení, značky a symboly. Srovnává formy právních úkonů a objasňuje jejich symbolický význam.

Právní archeologie jako vědní disciplína vznikla na kon-

ci minulého století. Její vznik a rozvoj je spojen se jmény Karla von Amiry a Klaudia von Schwerin. Ze socialistických zemí je největší pozornost právní archeologii věnována v Polsku (srov. Józef Szymański, Nauki pomocnicze historii od schyłku IV do końca XVIII wieku, Warszawa 1976). Celebritou v tomto oboru je prof. Witold Maisel, který ve svrchu uvedené knize shrnul výsledky dlouhodobého bádání. Předmětem této discipliny jsou různorodé objekty - soudní budovy, mučící nástroje, uniformy, insignie a nejrůznější značky. Z uvedené knihy si všimneme těch oblastí, kde se právní archeologie stýká s heraldikou a sfragistikou.

Již v úvodní části autor připomíná úzký vztah k ostatním historickým pomocným vědám, mezi jinými k heraldice a sfragistice. Domníváme se však, že hranici mezi právní archeologií a heraldikou vede nedůsledně. Do oblasti právní archeologie zahrnuje normy erbovního práva, které jsou součástí právního rádu té které doby, tedy předmětem studia dějin státu a práva. Jak jsme již naznačili (srov. J. L. Bílý, Vztah heraldiky a právní historie. In: Sborník II. setkání genealogů a heraldiků v Ostravě, v tisku) styčnou oblastí obou disciplín je heraldická symbolika a právně relevantní užití značek.

Ve zvláštní části, kde charakterizuje jednotlivé právně archeologické objekty, je v oddílu právní znaky pojednáno o značích, pečetech a předmětech nesoucích znaky. V samostatných kapitolách se autor zabývá právně archeologickou problematikou státních znaků, též znaků knížectví, provincií, vojvodství a zemí (s. 245-248), znaků biskupství a kapitul (s. 248), klášterů (s. 248-249), rytířských řádů (s. 249), univerzit (s. 249), měst (s. 250-251), cechů (s. 251) a vsí (s. 251).

Nejvíce pozornosti samozřejmě věnuje rytířským a šlechtickým znakům (s. 252-255). Nastínňuje jejich právní význam, vývoj právní ochrany a další právněarcheologické otázky. V těsné souvislosti rozebírá právní význam livraje, barev a korouhví.

V dalších kapitolách pojednává o právněarcheologických objektech, které jsou též předmětem zkoumání měšťanské heraldiky. Jsou to vlastnické a výrobní značky. Najdeme zde informace o právním významu měšťanských merek, značek architektů a kameníků, hrnčířů, kovářů, mečířů, platnéřů, zlatníků, konvářů a soukeníků. Pozornost je věnována filigránům, dřevařským, rybářským a dobytčím značkám.

V další části, kde se autor zabývá ověřovacími znaky, vedle cechovních obesilacích tabulek zaujmě rozbor právní funkce pečeti. Jistý význam pro měšťanskou heraldiku mají i notářská znamení.

Uvedené kapitoly jsou doplněny fotografickými přílohami. Zvláště cenný je obsáhlý přehled literatury. Autor vychází pouze z právněarcheologických objektů polské provenience. Ovšem do té doby než budeme mít vlastní práci, musíme k jejím výsledkům nutně přihlížet.

jlb

Jan Skutil:

K POJMU KNÍŽE A KRÁL V RANÉM STŘEDOVĚKU. In: Sběratelské zprávy, č. 42-43, pobočka ČNS v Hradci Králové 1983, s. 33-35.

Práce podobně jako genealogické a heraldické bádání v konečném efektu přispívá k objasnění závažných otázek dějin státu a práva. Autor provedl lingvistický a sémasiologický rozbor pojmu kníže ve slovanských a germánských jazycích a zjistil, že germánské označení panovníka král (kuning) je významově totožné se slovanským pojmem kníže. Tento poznatek aplikuje na českou společnost 10. století a dovozuje, že označení kníže ve spojení se jménem Václav, Boleslav, které též chápe jako vyjádření panovnické moci, mělo stejnou kvalitu jako germánský pojem král.

Nově autor hledá příčiny označení panovníka pojmem král. Nevidí je jen v mezinárodně právních souvislostech. Zavedení pojmu král podle něho vzniklo též z potřeby po anexi Moravy a jejím rozdělení na úděly odlišit ústředního panovníka od

údělných knížat. Zde však autor nepřesně mluví o lenním vztahu ústředního panovníka a údělných knížat. Je třeba si uvědomit, že nositelem státní suverenity byl celý rod Přemyslovců a z toho vyplývá právní chápání údělných knížectví, která představovala pouze podíl na moci.

Přestože práce naznačila některé nové aspekty, celá problematika zdaleka ještě není vyčerpána a čeká na hlubší zpracování.

jlb

Miroslav Kroček:

Z MINULOSTI OSTRAVSKÉHO NÁMĚSTÍ. Zvláštní příloha Zpravodaje Klubu genealogů a heraldiků v Ostravě č. II, Ostrava 1984, 25 s.

Práce byla míňena jako příspěvek k ostravskému historickému místopisu se zaměřením na přehled majitelů jednotlivých domů na hlavním ostravském náměstí. Ovšem autor látku zpracoval, jak ostatně v úvodu zdůrazňuje, i pro potřebu genealogů. Právě jim však zůstal mnoho dlužen.

Publikace postrádá tak potřebný jmenný rejstřík. Údaje ke každému rodu nutno excerptovat přímo z textu. Záměrům práce by odpovídalo větší využití matričních zápisů a nastínění genealogických vazeb. Vzorem, jak by taková publikace pro potřeby genealogů měla vypadat, je zatím nedostižné dílo Jana Burka, Historie židlochovických domů a jejich držitelů za léta 1609-1791, Židlochovice 1936. Rušivě též působí nejednotnost v užívání křestních jmen jako Vavřinec - Lorenc a pod.

Tím, co bylo řečeno, však nechci v čtenáři vzbudit dojem, že práce není na dobré odborné úrovni. Autorovi se podařilo připravit pečlivé dílo zachycující mnoho významnějších osobnosti a vydavatelé je opatřili nápaditou grafickou úpravou s množstvím dobových fotografií a názorných plánků. Škoda jen, že publikaci nebude moct zařadit do knihovny mezi edice genealogických pramenů, ale jen jako práci regionálního dosahu.

jlb

Irena Hrabětová:

STAROČESKÁ BÁSEŇ O VILÉMOVI Z KOUNIC. In: Časopis Matice Moravské 103, Brno 1984, s.84-100.

Autorka se zabývá rýmovanou skladbou, kterou otiskl Paprocký ve svém Zrcadle. V básni jsou popisovány údajné události mezi Moravou a Rakousy v roce 1181, součástí dílka je i popis erbu a genealogie Kouniců ve vztahu ke kounickému klášteru.

Skladba byla pochopitelně již dávno určena jako falzum, ovšem různí autoři různě vykládali okolnosti jejího vzniku. Po obsáhlém rozboru, v němž se I. Hrabětová mimo jiné zabývá genealogií jednotlivých kounicovských větví, ukázala, jak narůstaly ambice rodu, který se snažil dosáhnout svého uznání v panském stavu v Čechách a na Moravě. Součástí těchto snah bylo i složení básně o Vilémovi z Kounic, jejíž vznik položila autorka do 2. poloviny 15. století, tedy do doby starší, než se dosud soudilo, přičemž objednavatelem byl snad Jiří Štos z Kounic nebo Zikmund Štos z Kounic. Básně se tak řadí mezi rané humanistické práce, které měly oslavit určitý rod. Štosům měla pomoci při jejich proniknutí mezi panské rody.

tk

Jaroslav Pánek:

HISTORICKÝ SPIS O PÁNECH ZE ŠTERNBERKA A OTÁZKA AUTORSTVÍ VÁCLAVA BŘEŽANA. In: Sborník archivních prací XXXIII, Praha 1983, s. 443-482.

Autor rozebírá rukopis, uložený dnes v Archivu Národního muzea v Praze. Rukopis není neznám v naší historické a genealogické literatuře, dokonce i Břežanova autorství bylo předpokládáno. J. Pánek ovšem tyto hypotézy podpořil analýzou, jejímž výsledkem je zjištění, že podstatná část rukopisu si ce není Břežanovým autografem, ale nepochybně jeho prací z roku 1610. Závěrečná část vznikla později, samotný rukopis vznikl v 30. letech 17. století a J. Pánek se pokusil i sta-

novit osobu objednatele. Pánkovi se podařilo na tomto příkladu přesvědčivě ukázat hloubku Břežanovy pracovní metody, která vysoko přesahuje i to, co o samotných Šternbercích sepsali později barokní genealogové a historici.

Pánkovu studii doplňuje sedm příloh, převážně ukázek z rukopisu. Zajímavá je příloha č. 7, která uvádí 77 pečetí, které jsou v rukopise překresleny a které patří české a moravské šlechtě. Tyto kresby vznikly v 30. letech 17. století a jsou cenným dokladem o prameném významu pečetí, jak jej chápal právě V. Břežan.

Pánkova práce je výstižnou kapitolou z dějin české genealogie a historiografie, takže můžeme jen s nedočkavostí čekat na jeho vydání Břežanovy práce o Rožmbercích, na níž se autor v poznámkovém aparátu několikrát odvolává.

Tk

Jan Čáka:

BRDSKÉ TOULÁNÍ. Středočeské nakladatelství a knihkupectví v Praze 1983, 193 s., ilustrováno autorem.

Jméno Jana Čáky je našim čtenářům jistě známo. V předložském ročníku GHI jsme připomněli čtvrtý svazek jím ilustrovaného heraldického díla Civitates Montanarum in Republika Bohemoslovenica, pojednávající o znacích našich horních měst, které textově zpracoval Dr. Ing. Jiří Schenk.

Jan Čáka nejen že maluje, a musíme říci že pěkně, ale i piše. Namátkou si připomeněme několik jeho prací s vlastivědnou tematikou: Březové Hory, Příbram 1979, Poutník Mácha, Praha 1975, Cesta na severovýchod, Praha 1971, Hornické tradice v Brdech, Příbram 1966. Řadu příspěvků má Čáka ve Vlastivědném sborníku Podbrdská.

Společným znakem těchto knih je Čákův osobitý rukopis textový i obrazový, který hned poznáme, vezmeme-li jeho knihu do ruky. Výtvarná vyváženosť, vkusná střízlivost jím navržených vazeb a přebalů, grafické rozložení textů a ilustrací - vše v rovnováze, oku lahodící.

Není tomu jinak u poslední knihy Brdské toulání, vyprávějící o jižní výspě brdského pohoří na Rožmitálsku. Autor zde nepřímo navazuje na svoje starší dílo Po Brdech se chodí pěšky, Praha 1969, které věnoval severní části těchto hor. Srovnáme-li tyto dvě Čákovy práce stejného charakteru, vidíme pokrok, pokrok v literárním zpracování vlastivědné látky, který svědčí současně i o prohlubujících se znalostech autora v regionální historii. Čákova láska k tomuto kraji na nás dýchá s každé stránky. S historickou věrností zaznamenává příběhy minulých časů a s romantickým nádechem nás nutí k osobnímu prožívání údělů jejich hrdinů.

Úvodní kapitola má název Erb s kančí hlavou. Věnuje se nejstarší historii města Rožmitálu pod Třemšínem, připomene majitele panství i s jejich znaky a kapitolu končí vzpomínkou na mladého malíře Adolfa Kosárka, který byl původně zaměstnancem rožmitálského velkostatku. Druhá kapitola Král brdských lesů pojednává o hoře Třemšíně, třemšínském hradě a třemšínských pověstech, jak je zaznamenal J. V. Truhlář koncem 19. století a R. R. Hofmeister v 30. letech 20. století a učitel Václav Matoušek po II. světové válce. Třetí kapitola V době romantismu nás seznámí s pražským arcibiskupem Vilémem Florentinem knížetem ze Salm-Salmu, majitelem panství a přítelem zdejšího kraje a lidu. Jako protipól je v této kapitole představen chudý rožmitálský lékař Jan Kerber, přítel Máchův a vlastivědný nadšenec, který koncem života oslepl a jehož pozůstatlost s výpisky k dějinám města Rožmitálu byla z neznalosti spálena příbuznými. Čtvrtá kapitola pojednává o revolučním roce 1848 na Třemšínsku. Pátá je vzpomínkou na výraznou osobnost našeho lesnictví, Karla Gangloffu (1809-1879), vynálezce, zlepšovatele a ochránce brdské přírody.

A tak dále, a tak dále, co kapitola - a je jich celkem 15 - to zajímavé vyprávění o některém oboru lidské činnosti na Rožmitálsku, o zapomenutých i dosud v paměti tkvicích jménech, o zaniklé řemesle rožmitálských cvočkařů i o tragickém příběhu lesního inženýra Františka Lízla, který byl za odbo-

jevou činnost za nacistické okupace zatčen a raději volil dobrovolnou smrt pod koly jedoucího vlaku než smrt z pušek fašistů. Příběhy dojemné i poutavé. V Brdském toulání i v předchozí Čákově knize Po Brdech se chodí pěšky je vidět autorova inspirace v Hofmeisterových poetických cestopisech po jižních Čechách z období první republiky.

Jan Čáka pro nás připravil na závěr knihy několik turistických tras s upozorněním na zajímavá místa Brdů a dějiště právě dočtených příběhů.

V. Walter

Gustav Kadlec:

NÁHROBNÍ DESKA JAROSLAVA DĚTŘICHA REGNARA ZE STRAŠIC. In:
Zprávy Klubu přítel Pardubicka, r.19, 1984, č.3-4, s.69-70.

Drobný článek doplněný fotografií popisované náhrobní desky Jaroslava Dětřicha Regnara, syna křivoklátského purkrabího Jiljího Regnara a Evy Čejkové z Olbramovic, který zemřel ve věku 10 let. Jiljí Regnar byl povyšen dne 27.4.1627 do šlechtického stavu s predikátem ze Strašic.

Autor popis erbu na náhrobní desce doplňuje o jeho tinctury a uvádí současné místo uložení v prostorách pardubického zámku.

V. W.

R.N. Priestland, Josef Sajner:

JOHANN GREGOR MENDEL'S COAT OF ARMS. In: The coat of arms, an heraldic quarterly magazine published by The Heraldry Society, N.S. Volume V, No 123, London autumn 1982, s.67-70.

Sté dvacáté třetí číslo anglické heraldické společnosti věnuje článek našemu význačnému přírodovědci J.G. Mendlovi a dvěma varintám jeho opatského znaku. Autoři vycházejí ze statí o Mendlově znaku, otisknuté v Acta Musei Moraviae, Folia Mendelianae č.9, Brno 1974, s.263-266. Článek doprovázejí dvě černobílé kresby Mendlova znaku.

V. W.

R. Kvačková:

BYL JEJICH PRAPRADĚDEM. In: Svobodné Slovo z 12.5.1984.

Poutavý článek otištěný v rubrice Zajímalo by mě přináší genealogické poznatky o rodu Tylů a Forchheimů na základě materiálů Ing. Otakara Tyla z Prahy, který uchovává památky na svého slavného předka Josefa Kajetána Tyla.

V.W.

Jan Chaloupka:

ÚŘEDNÍ PEČETIDLA, RAZÍTKA A RAZIDLO VE SBÍRKÁCH MORAVSKÉHO MUZEA. In: Časopis Moravského muzea r. 69, Brno 1984, s. 79-92, též separát.

Sfragistická sbírka historicko-archeologického oddělení Moravského muzea v Brně uchovává vedle městských, obecních a šlechtických pečetidel též úřední razítka a pečetidla. Tento soubor obsahuje celkem 36 pečetidel, razitek a jedno razidlo na suchou pečeť. Pečetidla a razítka náležely městským úřadům, obchodním firmám, bankám, pojišťovnám, lékařským a školským institucím, vojenským úřadům a muzeím. Vesměs jsou moravské provenience. Z hlediska časového rozsahu nese nejstarší pečetidlo letopočet 1770. Sporné je zařazení do tohoto souboru pečetidla přísežních městečka Tišnova. Spíše by patřilo do sbírky městských pečetidel.

Vedle pečlivého popisu s uvedením literatury je 11 zajímavých pečetidel a razitek uvedeno ve fotografické příloze. Autor zpracoval a zveřejnil na stránkách uvedeného časopisu již soubor městských a cechovních pečetidel. Nyní k tomu můžeme připočítat úřední pečetidla a razítka. Doufáme, že se zaměří i na šlechtická pečetidla, aby se tak sfragistické sbírce Moravského muzea dostalo vyčerpávajícího zpracování. Vyžaduje to další rozvoj moravské sfragistiky a heraldiky.

V.W.

Zdeněk Černý:

KOHOUT S LIDSKOU HLAVOU. In: Vlasta r. 38, 1984, č. 23.

Populárně vědecký článek s černobílým vyobrazením česko-třebovského znaku přináší známou erbovní pověst o vzniku městského znaku.

V.W.

Gustav Kadlec:

NEMOŠIČTÍ Z KUNĚTIC. In: Zprávy Klubu přátel Pardubicka r. 19, 1984, č.5-6, s.105-106.

Krátký článek obsahuje útržkovité zprávy o zmíněném rodu, který byl nobilitován dne 29.6.1556 a sídlil na Pardubicku. Text doplňuje popis a kresba erbu.

V.W.

Oldřich Ulrich:

KATOVSKÝ MEČ V PARDUBICKÉM MUZEU. In: Zprávy Klubu přátel Pardubicka r. 19, 1984, č.3-4, s.71-73.

Autor se vrací ke svému článku Katovský meč v pardubickém muzeu, otištěném ve Zprávách Klubu přátel Pardubicka r. 16, 1981, č.7-8. Problematiku obohacuje o genealogické zřetele. Sleduje osudy dvou rodin katů a pohodných, které působily na Pardubicku a Hradecku. Jedná se o rodinu Josefa Zelingera a Františka Hořínka. Autor upozorňuje, že v důsledku imfamujícího účinku tohoto zaměstnání, býly katovské rodiny spojeny příbuzenskými vztahy. Proto zde můžeme najít zprávy o dalších spřízněných katovských rodech jako byl rod Růžičků, Niklů a Mejtských.

Rodinu Zelingera připomíná i článek s názvem Daniel Zelinger přejímá sníženou chalupu v Přelouči, otištěný v následujícím čísle "Zpráv".

V.W.

Pavel Tichý:

JEŠTĚ NĚCO O ZNAKU NAŠEHO MĚSTA. In: Zprávy Klubu přátel Pardubicka r. 19, 1984, č.5-6, s.99.

V této kuriózní statí autor uvádí, že milánská brána z erbovní pověsti o Ješkovi z Pardubic není ta, s níž se setkáváme na fotografiích a pohlednicích Milána. Brána, k níž se údajně vztahovala pověst, byla zbořena v roce 1793. Jak je vidět, i dnes se najdou lidé, kteří jsou vám schopni ukázat místo, kde odpočíval Bivoj, když nesl kance na knížecí hrad.

V.W.

Karel Liška:

JUBILEA NĚKTERÝCH NAŠICH MĚST (Dačice a Tišnov). In: Heraldika a genealogie, r.16, 1983, č.4.

V Liškově seriálu je mimo jiné vzpomenuto výročí dvou moravských měst: Dačic (nyní JČ kraj) - 800 let od první zmínky a Tišnova (okr. Brno-venkov) - 750 let od první zmínky. Stručné údaje jsou provázeny Liškovými kresbami znaků a pečetí obou měst.

V.W.

ZPRAVODAJ HISTORICKÉHO A VLASTIVĚDNÉHO KROUŽKU při JZK Ústí nad Orlicí, 1984, č.1.

První letošní číslo cyklostilovaného zpravodaje, který původně vydávala pobočka GHS Praha v Ústí n.O., seznámuje nás s činností kroužku v roce 1983. Členská základna čítala 34 členů z 19 míst okresu. Z dalších zpráv se dozvídáme o úmrtí vlastivědného badatele Václava Fürsta (1909-1983).

Přílohou zpravodaje je obsáhlý článek Jana Křivohlávka Válečné vzpomínky, zpracovaný na základě deníku desátníka Václava Lukáška (1882-?) z nasazení v Srbsku během I. světové války.

V.W.

Miroslav Trmač:

ZANIKLÝ ZÁMEČEK V ČEBÍNĚ. In: Heraldika a genealogie, r.16,
1983, č. 4.

Moravské historické topografie se dotýká uvedený článek. Je však zcela závislý na práci Františka Čapka a Rostislava Vermouzka Čebín, Brno 1978. Nejvíce pozornosti autor věnuje bezvýznamnému poslednímu majiteli zámečku Filipu hr. Serényi-ovi, a to na základě šlechtických pozůstalostí ve fondu C 2 ve Státním oblastních archivu v Brně.

V.W.

Václav Burian:

TERČE OLOMOUCKÝCH OSTROSTŘELCŮ, Vlastivědné muzeum Olomouc
1983 (katalog výstavy).

K výstavě sbírky střeleckých terčů v olomouckém muzeu, pořádané v roce 1983, byl vydán dobře vypravený katalog, který popisuje 205 vystavených exponátů. Jedná se o terče z 18. a 19. století. Řada terčů je vyzdobena barevnými znaky významných politických osobností Olomouce 18. a 19. století. Je nutno vyzdvihnout tradičně kvalitní zpracování textové části katalogu od Dr. V. Buriana a uvedení obsáhlé bibliografie k problematice.

V.W.

Václav Měřička - Josef Kounovský:

ČESKOSLOVENSKÁ VYZNAMENÁNÍ, VI. část, a-b II. národní odboj.
Vyd. ČNS - pobočka Hradec Králové 1984, I.sv. 142 s. II.sv.
108 s.

V letošním roce vyšel ve dvou částech šestý svazek rozsáhlého díla Československá vyznamenání, které vychází od roku 1973. Tyto svazky pojednávají o vyznamenáních a dekoracích různých odbojových skupin, působících na našem území během II. světové války. Oba svazky jsou doplněny fotografiemi P. Kříže.

V.W.

Ludmila Ledýřová:

CÍN VE SBÍRKÁCH KRAJSKÉHO MUZEA VÝCHODNÍCH ČECH - katalog výstavy. KMVČ Pardubice 1983, 72 s., foto příloha, tabulky značek cínu.

Katalog k výstavě cínu, která se uskutečnila v pardubickém muzeu v r. 1983 čítá 220 pořadových čísel různých cínových výrobků z celku 600 kusů cínových předmětů, které muzeum vlastní.

Stručný úvod pojednává o historii sbírky cínu v pardubickém muzeu a o několika archivních připomínkách cínařských mistrů, kteří působili na Pardubicku.

Projdeme-li katalog číslo po čísle, zjistíme, že některé výrobky jsou zdobeny heraldickými cechovními motivy většinou z 18. století. Na rozdíl od nedávno recenzovaného katalogu výstavy cínu v chebském muzeu (GHI 1984, č.2) se však autorka nepokoušela některé znaky určit a spokojila se pouze s popisem à la "na čelní stěně nádoby plastický znak s nápisovou páskou", viz k.č. 8. U cechovních znaků uvádí název cechu, ale chybí místo určení; že se nejedná jen o pardubické cechy je nasnadě, sbírku tvoří svozy např. ze Svitav. Proto je místo lokace jednotlivých cechovních památek důležité. Z nekválitní foto přílohy jednotlivých katalogových čísel není možno případný heraldický prvek na předmětu určit. Uvedená značka cínařského mistra i s městem jeho působení nemusí být shodná s místem působnosti cechu. Rovněž datace jednotlivých předmětů kolísá až v rozsahu jednoho století, což je na speciální katalog příliš veliké rozpětí.

Upozorním zde na ta katalogová čísla, která mají v popisu upozornění na heraldický, většinou cechovní motiv.

- 3 - konvice cechovní - rytý znak zámečnického cechu 1665
- 8 - konvice rytá - rytý plastický znak, 19. stol.
- 9 - konvice rytá - plastický erb, 19. stol.
- 14 - holba cechovní rytá - znaky cechů kovářského, kolářského, bečvářského 1668
- 16 - holba cechovní rytá - znak krejčovského cechu 1700

- 27 - holba - znak zámečnického cechu, po r. 1817
 67 - cechovní džbán - znak krajčovského cechu, 1751
 71 - džbán cechovní - znak ševcovského cechu, 1793
 75 - cechovní pohár sladovníků - znak sladovníků, 1706
 91 - mísá rytá - v kartuši dvouhlavý orel s žezlem a mečem, 1736
 100 - mísá sederová rytá - šesticípá hvězda s hebrejskými nápisy, 1756
 112 - talíř rytý - znak Chebu v kartuši, po r. 1776
 124 - mísá sederová rytá - na dně v ornamentu šesticípá hvězda s hebrejskými nápisy, 18.-19. stol.
 139 - mísá rytá - devět štítků se znaky řemesel, konec 19. st. až první třetina 20. stol.
 147 - mísá s uchy - rytý znak Lobkoviců, po r. 1760
 183 - číška rytá - rytý rakouský orel se znaky Habsburků a vévodů Toskánských, 1808

Závěr katalogu tvoří tabulky cínařských značek. První tabulka zahrnuje cínařské značky autorkou určené a v dostupné literatuře dosud neuvedené. Druhá tabulka uvádí značky mís trů dosud neurčených a v dostupné literatuře dosud neuvedených. Tyto dvě tabulky považuji za nejdůležitější z katalogu a věřím, že budou inspirací historikům umění a cínařského řemesla k odstranění anonymity zde publikovaných značek.

Katalog je dále vybaven seznamem použitých pramenů a literatury, rejstříkem konvářských mistrů a dvojjazyčným resumé.

V. Walter

Josef Vlastník:

TÝNEČTÍ A VŮKOLNÍ KOVÁŘI. MNV v Týnci nad Labem 1983. 149 s., il. autora.

Genealoga majícího mezi svými předky kováře by měla zaujmout práce J. Vlastníka o kovářském a podkovářském řemesle a vším s tím souvisejícím, kterou vydal MNV v Týnci nad Labem. Vlastníkův strýc byl též kovář, a tak autor od mala sledoval dění v kovářské dílně a svých poznatků využil i po lé-

tech v této práci.

Chtěl bych upozornit na statí věnované cechu týneckých kovářů a na otištěné seznamy týneckých kovářů., které sahají k r. 1696. Hlavním a nejpočetnějším kovářským rodinám v Týnci a okolních obcích jsou zde věnovány samostatné kapitoly. Jsou to rodiny Šedivých, Adámků, Zámišů, Blašků, Hrdličků, Cinků, Marků, Semelků, Jankovských, Jarešů, Fajmanů, Olexů, Nedobitych, Auerswaldů, Svobodů, Verunáčů a dalších. Některé rody seděly na kovárně i 200 let.

Z autorova doslovu vyjímám několik postřehů:

"Při putování za informacemi pro své regionální historie jsem se snažil využít každé příležitosti, abych se třeba nenápadně optal lidí na jejich předky, protože měli často souvislost s dějem, jež bych chtěl napsat. Udivilo mne, že mnozí, zejména mladí lidé, mnohdy nevěděli nic nebo velmi málo o svých prarodičích a málo o svých rodičích. Ve starodávnu se příbuzenský poměr udržoval pečlivě a velmi dlouho. Příbuzní se scházeli, navštěvovali se o příležitostech, jaké bývaly např. posvícení, pouti, svatby i křtiny. Kmotrovský stav byval závažný. Děti líbávali kmotřenkám i kmotrům ruku a oni naopak se o ně zajímali a jim pomáhali."

"Když navštívíte badatelny oblastních nebo centrálních archivů, setkáte se tam nejen se značným počtem lidí s šedivými skráněmi, ale i s lidmi mladými a nejsou to pouze studenti, ale i rodopisci a heraldikové. Zájem o minulost je. Proto ten, kdo mávne rukou nad tím, co bylo, jak žili jeho prarodiče nebo rodiče, nedělá dobře. Každý sice není a nemůže být staromil a také ho nezajímá historie jeho rodu, ale soudobé lékařství uznává např. řadu chorob a tělesných vad, které bývají dědičné. Je ke škodě toho, kdo tote o svých předcích neví. Mnohdy by se mohl uvarovat příčin, jež tu kterou chorobu či vadu zavinují - kdyby o nich věděl. To je však jedna stránka věci. Myslím, že o tom, jak naši předkové žili, máme vědět co nejvíce. Rozhodně to může posloužit naší přítomnosti i budoucnosti!"

A že jsou slova podplukovníka Josefa Vlastníka pravdivá,
víme všichni, kteří se rodopisem zabýváme.

V.Walter

Valentin Urfus:

BRNĚNSKÝ ZEMSKÝ ADVOKÁT A ČESKÁ KODIFIKACE MĚSTSKÉHO PRÁVA
NA KONCI 17. STOLETÍ. In: Jižní Morava, r.18, 1982, sv.21,
s.32-37.

Článek věnovaný činnosti brněnského advokáta Jiřího Tomáše Sabatina rytíře ze Sabony (nob. 6.10.1705, + 1706) přináší v poznámkovém aparátu několik genealogických údajů, na něž zde upozorním. Autor na základě materiálu z fondu SOA v Brně (C 2, Trihunál, pergameny č. 43) uvádí, že Sabatinovou manželkou byla Eleonora Veronika Podstatská z Prusinovic. Sabatin zemřel 1.3.1706. Zanechal po sobě 3 syny a 3 dcery:
Karel Josef - 19 let (později se stal zástupcem velitele pevnosti v Ostríhomu)

Josef Leopold - 17 let

Marie Maximiliána - 16 let

Jiří Maximilián - 14 let (zemřel r. 1740)

Františka Rosalie - 11 let (později se provdala do rodu Harasovských z Harasova)

Eleonoru Kateřinu - v době otcovy smrti už provdanou v Lindenheimu. Její syn Narcis se stal řeholníkem u paulánů na Vranově u Brna. Její dcera Eleonora se provdala do měšťanské rodiny Rinnerinů v Jihlavě.

V.W.

Josef Unger - Metoděj Zemek:

Z OSUDU NEDÁVNO ZANIKLÉHO MUŠOVA. In: Jižní Morava, r.18,
1982, sv.21, s.103-132.

Práce obsahuje dějiny obce Mušova (o. Břeclav), dnes zaplavené vodami přehradní nádrže. Na str. 117 je popisován mušovský znak a mušovské pečeti. Nejstarší mušovská pečeť je známa z listiny v 20.8.1583. V pečetním poli je renesanční

štít, v něm loďka, v niž stojí dubová větvička vpravo s listem, vlevo s žaludem. Nápis je majuskulní ve věnci: SI-GILLVM MVSCHAV. Povyšovací listina a znakové privilegium se nedochovalo. Barvy nejsou prokázány. Znak má symbolizovat tamní rybolov a lužní lesy.

Na stejně straně je uveden značně neumělý popis znaku Tobiáše rytíře Rosstauschera (nob. 10. 5. 1589), předního a bohatého mušovského měšťana a mlynáře a snad i chovatele koní. Jeho syn Tobiáš se účastnil bojů na Bílé hoře na straně císařských a poté byl jmenován císařským komisařem. Oženil se se Zuzanou roz. Otislavovou z Kopenic. Znak Rosstauscherů je vyobrazen ve foto příloze pod č. 8. Štít je čtvrcený, v l. 1. a 4. poli půl červeného koně ve zlatém poli, v 2. a 3. dva stříbrné pruhы pošklem v červeném poli. V klenotu půl vzpřímeného koně červené barvy. Vpravo i vlevo po jednom orlím křídle v barvách polí štítu.

V.W.

Ivan Štarha:

Z PRIVILEGIÍ VELKÝCH NĚMČIC. In: Jižní Morava, r. 18, 1982, sv. 21, s. 191-192.

Štarha zde otiskuje v plném znění dvě české listiny vydané císařem Ferdinandem I. pro Velké Němčice (o. Břeclav). První listina se týká udělení dvou výročních a týdenního trhu městečku Velké Němčice 21.7.1549. Druhou listinou povyšuje císař tvrz Velké Němčice na zámek a městečko na město za předpokladu, že bude co nejdříve chrazeno. Listina je datována 8.9.1562. V tomto privilegiu se však nehovoří o udělení znaku a k praktickému povýšení na město u Velkých Němčic nikdy nedošlo.

V.W.

NUMISMATICKÉ LISTY roč. XXXIX/1984, č. 4, Národní muzeum v Praze, ČNS a SNS, s. 97-128.

Ústřední časopis numismatických společností přináší.

článek předcházející metodějské výročí Václava Buriana K otázce ikonografie tolaru Wolfganga Schrattenbacha z roku 1730, který řeší otázkou rubní strany uvedeného tolaru s postavou sv. Cyrila. Text je doprovázen kresbou střeleckého štítku olomouckého mlynáře Františka Miecka z roku 1743 s cechovním či městanským znakem.

Článek Miloslava Nového Ašské luteránské medaile umožňuje heraldikovi sledovat užití městského znaku Aše od roku 1883 do roku 1933. Na všech medailích je doložena varianta ašského městského znaku o třech plovoucích lipanech oddělených od sebe proužky, jako by jimi vymezená pole měla rozdílné tinktury. (V historii ašského znaku se též objevuje varianta, kde v modrému poli jsou tři stříbrná zkřížení lipani. O tom viz P. Matala, Znak města Aše. In: Numismatická ročenka Cheb 1976, s. 31-36). U znaku z roku 1883 jsou tři plovoucí lipani, horní a dolní je otočen vlevo, prostřední vpravo. Navíc je zde nad štítem jako honosný kus použita hodnotní korunka svobodných pánských, zřejmě připomínka držitelů Ašska - Zedtwitzů.

Mezi referáty o nových medailích najdeme příklady současné užité heraldiky. Na pamětní medaili ČNS v Jihlavě je na rubní straně aplikována pečeť se znakem města Telče z roku 1650. Na medaili, kterou vydala ČNS v Kroměříži u příležitosti 70. výročí narození numismatika Františka Färbera, je na rubní straně znak olomouckého biskupa Karla z Lichtenštejna. Na pamětní medaili Emila Filly (vyd. Muzeum Kroměřížska a ČNS v Kroměříži) našel svoje uplatnění i neštastně řešený nový znak města Chrudimě.

jlb

ZPRÁVY

Počátky rodu Přemyslovců.

Sobotní příloha Víkend Mladé fronty z 28. července 1984, s.3, přinesla obsáhlý článek dr. Zdeňka Smetánky, CSc., pracovníka Archeologického ústavu ČSAV, v němž seznamuje širší veřejnost s prozatimními výsledky odborné diskuse o otázce genealogických a biografických údajů nejstarších Přemyslovců majících zásadní význam pro chronologii událostí raných českých dějin. Autor předkládá závěry historického a lékařskoantropologického výzkumu, o nichž jsme referovali v GHI 1984 č.1, s.51-52, rozpory mezi historiky a antropology dokumentuje na stanovení data úmrtí Vratislava I. Jak uvádí, prapříčina se zatím spatřuje v použitých metodách a zde cituje zajímavé kultoární názory anonymních historiků a antropologů. Přesto, že je to slovy autora článku "neřešitelná situace; východisko z ní zatím není vidět", nepodléhá skepsi a věří, že vědecká diskuse vyústí v nové syntetické poznání nejstarších dějin našich národů.

jlb

Zajímavé využití vesnických pečetí k reprezentačním účelům.

Vstupní schodiště gymnázia ve Šternberku po obou stranách zdobí skleněné panely, které kryjí perokresby pečetí vesnic na Šternbersku, mezi nimiž dominuje barevná kresba městského znaku Šternberka. Autorem je zdejší profesor kreslení Petr Skýva, který ke kresbě pečetí přistoupil na základě samostatného studia pramenů. Soubor symbolizující obec, odkud přicházejí studenti do gymnázia, je pěknou ukázkou využití vesnické sfragistiky k reprezentačním účelům a je hodně následování.

jlb

Pátek v TKM.

Zábavný pořad ČST Praha "Pátek v televizním klubu mladých", odvysílaný 25. května 1984 ve 22 hodin, byl věnován oglasům na výzvu televize svým divákům. Tato druhá výzva redakce zněla: Kdo z Vás máte slavné předky? a sledovala účel ukázat dnešní jejich potomky v zábavném televizním pořadu, ukázat jak genealogové své předky zjišťují a jak jsou rodinné tradice slavných předků v některých rodinách udržovány.

Po výběru byli do studia pozváni potomci deseti významných osobnosti českých kulturních dějin vesměs 19. století a dva praktici genealogové.

První v pořadu dostali slovo potomci bratranců Veverkových, František Veverka z Děčína a jeho příbuzná z Chvaletic. Při vysílání tohoto pořadu zjistila jedna ze zaměstnankyně ČST - mikrofonistka - že patří rovněž do rodu zde přítomných potomků bratranců Veverkových. Potomci bratranců Veverkových mají rodovou posloupnost dovezenou k r. 1600. Genealogie rodu byla tiskem vydána za války z pera Dr. Jos. Veverky. Genealogií rodu se zabýval též F.V. Sova v r. 1883.

Jiří Drápela ze Křtin (o. Blansko) zastupoval pět rodových větví Sedláčků z Nového Telečkova mající jednoho společného předka. Jiří Drápela byl výjímkou mezi pozvanými - neboť nemá v rodě žádného slavného předka. Výsledky jeho rodových výzkumů, na nichž se podílí se svým bratrem Miroslavem a udržování rodové tradice patří k příkladným, jak se o tom můžeme přesvědčit z vydávaného rodového zpravodaje, ražby rodové medaile, pořádání rodových setkání, z nichž příští se bude konat ve Velkém Meziříčí v květnu 1985. První Sedláček je připomínán v Novém Telečkově u Velkého Meziříčí v roce 1625 a ostatní rodové větve (původně Sedláčkové) získali příjmení po domech. J. Drápela též ukázal a popsal divákům jím navržený rodinný znak Sedláčků z Nového Telečkova.

Sestry Alžběta a Milada Myslbekové jsou pravnucky slavného sochaře pocházejícího rodem z Bavorska. Rodokmen rodiny právě mají zpracován do 17. století. Jako zajímavost bylo sdě-

leno, že v rodině uchovávají památku po pradědečkovi, uzdu z koně Arda, který byl Myslbekovi modelem k jezdeckému pomníku sv. Václava.

Miroslav Kolumbus z Benešova má shodné příjmení, prý jediné v ČSSR, se slavným janovským mořeplavcem a objevitelem. Rod Kolumbů je v Čechách usazen od roku 1836 a otec dnešního hosta byl za I. republiky pozván na sjezd všech Kolumbů na světě do Janova. Ovšem pokládat se za potomka mořeplavce z 15. století se M. Kolumbus pravděpodobně nemůže.

Jaroslav Šafránek je potomkem Karla Havlíčka, rakouskými úřady pronásledovaného novináře, spisovatele a básníka, pokrokového politika, zemřelého na zákeřnou nemoc v r. 1856 následkem útrap ve vyhnanství. Osudy jeho rodiny jsou genealogicky dobře zpracovány J.K.Brotánkem, který se vedle rodu Havlíčků z Velké Losenice věnoval i zpřízněnému rodu von Arator z Ledče n. Sázavou.

Potomci Karla Emanuela Macana (1858-1925) vyprávěli o svém předku, který vykonal mnoho pro zmírnění tvrdého osudu slepců. Karel Emanuel si ve 12 letech poranil hořící zápalkou oko, které mu bylo operativně odstraněno. Záhy však ochořelo i zdravé levé oko a po čase oslepl úplně. Začal se věnovat hudbě, jeho učitelem byl i Zd. Fibich a po absolvování kurzu pro učitele slepců ve Vídni začal učit v Klárově ústavu slepců v Praze. Zde založil českou slepeckou knihovnu, vydával slepecký časopis a zůstala po něm řada hudebních skladeb.

Kamil Tyl a jeho vnuk rovněž Kamil Tyl pochází z větve prvního syna Josefa Kajetána Tyly - Otakara. Historie Tylové rodiny je dobře známá. J.K.Tyl se oženil r. 1839 s herečkou Magdalénou Forchheimovou, ale miloval její mladší sestru Annu, známou později pod jménem Rájská - taktéž herečku. S Magdalénou neměl žádné děti, zato s její sestrou přivedl na svět 7 dětí. Josef Otakar nar. 1843 byl profesorem vyššího gymnázia v Německém Brodě a dosáhl funkce školního inspektora v severních Čechách. Zemřel 1907. Druhým synem byl Jan

Stanislav, vyučil se soustružníkem a později pracoval na poště. Zemřel 1889. První dcera dostala jméno Marie, byla heřekou a zemřela jako dvacetiletá na zápal mozkových blan v roce 1868. Další dcera Eliška byla řídící pěstounkou opatrovny dětí a zemřela r. 1909. Syn František byl hercem u různých kočovných společností a skončil jako inspicient v Národním divadle. Zemřel v r. 1902. Vojtěch utonul jako dvanáctiletý a poslední syn Kamil, pohrobek, se vyučil pekařem a zmizel kdežto ve světě. Tylový děti vychovával po jeho smrti herec J. L. Turnovský, který se s matkou Tylových oženil a usadil se v Praze jako žurnalista. Děti ovšem nesměly užívat jméno Tylovo a jmenovali se po matce Forchheimové. Teprve v roce 1946 bylo dovoleno Forchheimům z l. větve, aby mohli užívat jméno Tyl. Genealogii Tylů se v současné době věnuje ing. Otakar Tyl z Prahy - praprapravnuk slavného herce, dnešní televizní host Kamil je pravnuk a je vidět, že se v rodině drží po několik generací oblíbená křestní jména.

Jana Kalkušová roz. Pštrosová je potomkem pražského primátora (od r. 1861) Františka Pštrose. Jako starosta Prahy se klásil vždy k čeští a za jeho starostování platila čeština na Staroměstské radnici jako úřední jazyk. Primátovo jméno připomíná dnes Pštrosova ulice v Praze. Nejstarší předek rodu Pavel Pštros se připomíná r. 1584 v Chrudimi. Pštrosové mají též svůj erb.

Mohutnou rodinu Kemrovu zastupovali v televizním pořadu Jan a Václav Kemrovi. Kemři mají rodové záležitosti přehledně uspořádány - Václav zpracovává tzv. systém plachet, tj. rozrodů a vývodů a Jan vede rodovou kartotéku, kde každý člen rodu má svoji kartičku. Tak i známý herec Josef Kemr a keramik Jiří Kemr, který tvoří v Kunštátě na Moravě. Kemři uspořádali zatím dva rodové srazy v letech 1981 a 1983. Dnes žije v ČSSR asi 100 držitelů tohoto příjmení a všichni mají jednoho společného předka. Rozhovor redaktora J. Valy s oběma Kemry vyzněl v celém pořadu nejlépe, díky velmi dobré zpracované rodové historii, tak i vypravěckému podání obou Kemrů.

Osobnost divadelního ředitele, režiséra, výtvarníka a muzejníka Vendelína Budila přivedla do studia dva jeho potomky - pravnuky herce Jiřího Kodeta a Evelínu Steimannovou. Z humorného vyprávění Jiřího Kodeta jsme se též dověděli, že otcem Vendelína Budila (1847-1928) byl pravděpodobně Jos. Jiří Kolář (1812-1896), český herec, překladatel, spisovatel a autor divadelních her. O Budilovi píše Rudolf Deyl v knize "Milován a nenáviděn".

Loutkářské tradice vnesli do pořadu Karel Kopecký a Karel Matěj Kopecký, členové loutkového divadla. "Na nitích" v Ústí nad Labem a potomci slavného českého loutkáře Matěje Kopeckého. Genealogie Kopeckých je zpracována a vydal ji tiskem Jan Toman v r. 1960 pod názvem "Matěj Kopecký a jeho rod". Z ní se dozvímme, že dnešní hosté pocházejí z větve nejstaršího Matějova syna Jana (1804-1852).

Celý pořad doprovázel písničkami a hrou na kytaru zpěvák Karel Zich, který má také slavného předka a to už svého děda prof. Otakara Zicha st. (1879-1934), hudebního skladatele, autora oper, kantát, sborů a hudebního estetika.

Zajímavý pořad ukončil svým vystoupením odborník genealog Roman Zelenay (nar. 1952) z Bratislav, syn známého sportovního komentátora Gaba Zelenaye a znovu jsme se přesvědčili o pravdivosti přísloví, že jablko nepadá daleko od stromu. V Romanově případě vloha k bezprostřednímu projevu s rychlou kadencí slov. Dr.R. Zelenay upozornil na dvě jím připravované genealogické publikace, z nichž jednu vydá Klub genealogů a heraldiků v Ostravě. Z jeho rad začátečníkům - genealogům si sice mnoho nevzal ani zkušený genealog, avšak hodinový pořad ČST nemůže nahradit vesměs dlouholeté zkušenosti, které jsou nutné k tomu, aby byla rodová historie zpracována aspoň tak, jak nám to předvedli Jiří Drápela a Jan a Václav Kemroví. Dojemnou vzpomínkou na svého prapředka, který ztroskotal za bouře v oceánu a zachránil se na kusu prkna z lodi, z něhož si po návratu z moře zhotovil malou truhličku, kterou si Zelenayové předávají z pokolení do pokolení jako rodovou

památku, ukončil Roman Zelenay zajímavý pořad a jistě ne toho druhu poslední. Žije mezi námi řada dalších přímých potomků slavných osobností, kteří by jistě mohli zajímavě vyprávět o svých předcích a od kterých bych chtěl slyšet to, co jsem od žádného účastníka zde popisovaného pořadu neslyšel. To je, proč tehle všechno vlastně dělají? Vysvětlení redaktora Valy v závěru pořadu, že genealogie je ekvivalentní detektivce, pokládám za nedostačující. A ať mi čtenáři promítnou případnou nepřesnost v záznamu tohoto pořadu.

V. Walter

KRONIKA

Zemřel Eduard Wagner.

Milovníky starých zbraní, historického šermu a dějin vojenství zarmoutila zpráva, že 27. ledna 1984 zemřel ve věku necelých 79 let pplk. v.v. Eduard Wagner (nar. 27.5.1905), významný znalec chladných zbraní a odborný spisovatel.

Wagner po předchozí aktivní službě v československé armádě nastoupil v době po osvobození ČSR do Vojenského historického muzea na Hradčanech, kde z něho s léty vyrostla uznávaná kapacita evropského formátu. Jeho vědeckou erudici dokládá řada zásadních prací z oboru historie zbraní vydaných jak pro náš trh, tak prostřednictvím Artie pro zahraničí. Zemřelý měl rukodělný a kreslířský talent a některé své knihy si sám ilustroval. Známe od něho řadu sympatických novoročenek s vojenskými náměty, které kreslil pro sebe i pro své přátele. Pěkná jsou i jeho ex libris s obdobnou tématikou.

Eduard Wagner pocházel ze starobylého rodu Wagnerů z Eckenfeldu, původem z Duryňska. Podle rodinné tradice rod pocházel z Ulmu. V rodině jsou chovány i některé heraldické památky.¹⁾ Jedná se o pečetní prsten, v němž je v oválném achátu formou intaglie vyryt roliinný znak. Typář je oválného tvaru o rozměrech 14 x 11 mm. V pečetním poli ohrazeném linkou se nachází znak skládající se z vpravo nakloněného štitu ve tvaru jednoduchého terče, který je kosmo čtvrcený. V horním a dolním stříbrném poli se nachází červené vozové kolo o šesti špicích. V pravém a levém červeném poli z kraje vyrůstá vždy po jednom stříbrném jednorožci se zlatou zbrojí, hledícím do středu štitu. Na štit je postavena vpravo otočená korunovaná kolčí přilba s monile a červeno-stříbrnými přikryvadly. Za klenot jsou bůvolí rohy vpravo stříbrno-

červeně, vlevo naopak dělené, mezi nimiž vyrůstá jednorožec jako ve štítě. (Markantem typáře je vyrytí předních noh jednorozce v klenotu, který jakoby objímal pravý roh.)

Tinktury znaku jsme doplnili podle kreseb znaku, který pro rodinu pro různé potřeby vyhotovil Adolf F.J. Karlovský.

Od téhož heraldického výtvarníka si nechal Eduard Wagner na-kreslit heraldické ex libris. Zde se navíc pod štítem vine pánska s rodovým heslem: MINDENT VAGY (na ex libris asi omy-lem VASY) SEMNIT (v českém překladu Vše nebo nic).

Z novějších dějin rodu nelze nepřipomenout, že jeho pří-slušníci se aktivně zúčastnili boje za svobodu v době druhé světové války a jeden z nich za svobodu položil i svůj život.

Eduard Wagner zemřel. Po smrti Jaroslava Lugse odešel druhý z dvojice našich nejlepších znalců historických zbra-ní. Zůstalo po něm dílo, které má trvalou platnost a ke kte-rému se budou historici vojenství a sběratelé zbraní ještě dlouho vracet.

V. Walter

Poznámka:

Redakce GHI děkuje dceři Eduarda Wagnera, Margitě Raškové z Týniště nad Orlicí za umožnění studia heraldických památek a svolení k jejich publikaci.

Doc. Ing. arch. Miroslav Putna.

Dne 17. července oslavil své významné životní jubileum - osmdesáté narozeniny - dlouholetý člen našeho klubu doc. Mi-roslav Putna z Brna - Juliánova. Pokud zdraví dovolovalo, byl pravidelným účastníkem členských schůzí, vycházek a zájezdů. Dovedl obrohatit náš program o postřehy architekta, zejména se jednalo o širší zasazení heraldické výzdoby na architektu-re, dataci heraldických památek podle uměleckého slohu apod.

Doc. M.Putna patří k brněnským architektům tzv. mezizá-lečné avantgardy. Narodil se v dělnickém prostředí ve Slatině u Brna. Pocházel ze sedmičlenné rodiny. Po maturitě v roce 1923 na vyšší průmyslové škole pracoval u stavební fir-my Uherka a Ruller na různých stavbách v Praze, Velvarech, Kutné Hoře a Stráži n.N. V roce 1924 se zapsal ke studiu architektury a pozemního stavitelství na brněnské technice. Studia absolvoval v roce 1930 s vyznamenáním. Po vojenské

službě nastoupil v projekční kanceláři architekta Kumpošta v Brně a později pracoval ve stavebním úřadu města Prostějova. Za okupace prožil na vlastní kůži pracovní nasazení v Německu. Po osvobození tvořil jako samostatný projektant. Po roce 1948 přešel na VUT v Brně, kde působil na katedře urbanismu, architektonické tvorby a typologie veřejných a obytných staveb. Do roku 1952 vykonával funkci děkana fakulty VUT.

Jubilantovo dílo vzniklé na rýsovacím prkně patří k předním projevům moderní architektury v meziválečném období. V roce 1927 se jako student ČVUT zúčastnil spolu s mladými architekty zájezdu do Stuttgartu, kde se uskutečnila výstava Die Wohnung. V kolonii Am Weissenhof bylo předvedeno 33 domů od předních evropských architektů. Mladý student se tehdy dobře díval. Po návratu navštívil stavitele Fr. Uherku, který ho měl v oblibě, a navrhl mu uspořádání obdobné výstavby u nás v souvislosti s výstavou soudobé kultury v roce 1928. Uherka s Rullerem se nápadu ujali a ve spolupráci s architektem B. Fuchsem a brněnskou pobočkou Svazu československého díla navrhli základní koncepci kolonie 15 rodinných domků, které sloužily jako exponát zmíněné výstavy. Miroslav Putna byl spolu s H. Foltýnem nejmladším účastníkem výstavy. Je pochopitelné, že slávu sklidili starší již známí architekti (Fuchs, Grunt a jiní), avšak i Putnova práce byla kladně přijata a dům znehodnocený pozdější přestavbou dodnes stojí na ulici Drnovické č. 6. Celá kolonie je stále předmětem zájmu architektů a urbanistů. Jak mi doc. Putna potvrdil, mají být stavby zachovány v původní podobě a má být zamezeno dalším přístavbám v areálu.

Po nástupu u městského stavebního úřadu v Prostějově zpracoval doc. Putna projekt dvou etap domů pro chudé, mateřskou školu a jiné stavby. Z poválečných prací připomínám projekt vybudování nacisty vypálené obce Javoříčko a pomník v této obci, na kterém se také podílel sochař J. Tříška a arch. J. Coufal. Doc. Putna se zúčastnil i několika brněnských

architektonických soutěží na obytné domy a řada jeho projektů byla realizována, např. domy v ulici Ráj a Tuřanka ve Slatině.

Doc. Putna byl od mládí členem KSČ, sportovních organizačí Sokol a SK Židenice a působil v řadě levicových společenských organizací. Po osvobození pracoval v politických a hospodářských funkcích v radě NV Prostějova i v odborných komisích v Brně.

Svým koníčkům se jubilant mohl plně věnovat až po odchodu do důchodu v roce 1970. Záhy po založení GHS v Praze vstupuje do brněnské pobočky (1972). Jeho hlavním zájmem je genealogie svého rodu. Podařilo se mu v purkrechtních registrech pozořického kostela najít nejstaršího předka Jana Putnu, který se narodilcca 1574 v Sivicích a zemřel 1622 tamtéž. Rodokmen Putnů zahrnuje 11 generací, z nichž prvních 5 žilo v Sivicích (o. Brno-venkov) a dalších 6 v Blažovicích (o. Brno-venkov). V této obci se narodil jubilantův otec Jaroslav Putna (+ Brno 21.7.1934).

Doc. Putna nepatří k těm, jejichž zájem o genealogii končí vlastním rodem. Podrobněji se zabýval matrikami pozořické farnosti, v jejímž obvodu ležela kolébka rodu - Sivice. Vypracoval k pozořickým matrikám od roku 1637 (neúplná matrika) resp. 1666 seznamy všech narozených, oddaných a zemřelých do roku 1848 s vyjímkou let 1694, 1717 a 1718.

Excerpte matrik mu přinesla nejeden zajímavý poznatek. Ze statistického přehledu sestaveného doc. Putnou vyjímám několik zajímavých údajů z historické demografie Sivic.

R. 1666 zemř. 18 osob dosp. 7, sňatky 3, nar. 10 dětí

1720	20	13	1	13
1765	28	5	6	19
1806	55	16	4	19

Přejeme našemu jubilantovi mnoho zdraví, spokojenosti a mnoho radosti z genealogické práce.

Vilém Walter

GENEALOGICKÉ A HERALDICKÉ INFORMACE

Vydává jako interní tisk pro potřeby členů v nepravidelných lhůtách Genealogický a heraldický klub při DK ROH Královopolských strojíren v Brně, Palackého 78

Odpovědný redaktor: František Špirk

Redakční rada:

JUDr. Jiří L. Bílý, Jiří Hanáček, PhDr. Adolf B. Král, CSc.,
PhDr. Tomáš Krejčík, PhDr. Ivan Štarha, Vilém Walter.

Obálka: kresba znaku Jiří Louda
grafické řešení Jiří Hanáček

Bezplatný odběr vázán na zaplacení ročního členského
příspěvku.

Povolen odborem kultury JmKNV č.j. 615/84 Dr. Nováček
ze dne 21. 11. 1984.

